

Nærings- og fiskeridepartementet

Kulturdepartementet

Handlingsplan

Handlingsplan for kvinnelige gründere

Forsidefoto: kuler som brytes ned til silisiumkarbid-pulver til bruk i beleggindustrien. Gründer og forsker Nuria Espallargas, vinner av Female Entrepreneur 2017, Seram Coatings.

Innhold

FORORD	5
GRÜNDERE ETABLERER MORGENDAGENS ARBEIDSPLASSER	6
ET VIRKEMIDDELAPPARAT FOR KVINNER OG MENN	9
ET MANGFOLD AV GRÜNDERE	13
HVORFOR ER DET FLERE MANNLIGE ENN KVINNELIGE GRÜNDERE?	17
Mulighetene i det ordinære arbeidslivet er gode	17
Betydningen av barn og familie	18
Kvinner jobber i næringer med lite gründerskap	19
Jenter har få kvinnelige forbilder som er gründere	20
Risikovillighet og konkurranseinstinkt	20
Kvinner har dårligere tilgang på kapital	21
HVORDAN ER NÆRINGSDRIVENDE IVARETATT I FOLKETRYGDLOVEN?	25
Dagpenger	25
Sykepenger	25
Dagpenger under etablering av egen næringsvirksomhet	26
Etablering av egen virksomhet som yrkesrettet aktivitet – overgangsstønad	28
Etablering av egen virksomhet som arbeidsrettet tiltak – arbeidsavklaringspenger	28
GRÜNDERE I HELSE OG ANDRE TJENESTEYTENDE NÆRINGER	30
TILTAK	33

Siri B. Damseth, Comlight – Female Entrepreneur 2012.

Forord

Norge er et av verdens mest likestilte land, men i gründerskap deltar kvinner på langt nær på lik linje som menn. I næringslivet tas det beslutninger som er viktige for folks liv og hverdag. At færre kvinner starter som gründere betyr at samfunnet ikke lykkes godt nok med å ta hele befolkningen i bruk i innovasjon, verdiskaping og ledelse. Det ligger et stort potensial i å fremme kvinners skaperkraft og posisjon i næringslivet og som gründere.

Nye varer, tjenester og produksjonsmetoder kommer ikke av seg selv. Det er mennesker som står bak, menn og kvinner, men først og fremst menn. For hver kvinne som har en god inntekt fra en virksomhet hun har etablert selv og som fremdeles vokser, er det ni menn som er i samme posisjon. For hver kvinne som har fått investeringer fra finansieringskilder som såkornfond eller venturekapitalfond, er 25 menn i samme situasjon.

Når menn dominerer de arenaene der nye ideer løftes frem, er det også de utfordringene som menn er opptatt av som i størst grad blir utforsket. I den grad det finnes varer og tjenester som menn er mer opptatt av enn kvinner, er sannsynligheten for at disse behovene blir dekket større. Det samme gjelder måter å jobbe på og grunnleggende verdier i arbeidslivet. Det er verken rettferdig, eller bra fra et verdiskapingsperspektiv.

Det er ikke så stor forskjell på kvinner og menn når det gjelder intensjonen om å starte sin egen virksomhet. Likevel er det stor forskjell på i hvor stor grad de faktisk gjør det. Hvorfor det er slik kan ha mange og sammensatte forklaringer. Det kan avhenge av faktorer som utdanning, yrke, inntektsmuligheter, familiesituasjon, holdninger, erfaringer og forbilder. Den enkelte har sine egne helt spesifikke grunner for valgene han eller hun tar, samtidig danner det seg et tydelig mønster. Noen av disse er forhold som politikken har direkte innflytelse over, andre handler om kultur og holdninger.

Regjeringen vil føre en næringspolitikk som gir gode rammer for gründere og oppstartsselskaper, slik at det blir lettere og tryggere å skape nye arbeidsplasser og prioritere virkemidler som kan styrke innovasjon og nyetablering i alle deler av landet. Dette kan være særlig viktig i små arbeidsmarkeder, der entreprenørskap kan styrke grunnlaget for bosetting fordi det åpner flere muligheter for sysselsetting.

For å forsikre oss om at virkemiddelapparatet er godt tilpasset kvinnelige gründere ser vi i denne planen på hvordan dagens virkemiddelapparat er tilpasset kvinner og rammebetingelser for kvinnelige gründere. Denne handlingsplanen kommer med tiltak som skal gjøre det enklere for kvinner å starte egen virksomhet og få den til å vokse. Vi vil ta tak i de utfordringene hvor vi ser at politikken kan utgjøre en forskjell. Virkemidlene for gründerskap skal bidra til mer verdiskaping. For å lykkes må virkemiddelapparatet ha som mål å sikre mest mulig verdiskaping, samtidig som det er godt tilpasset kvinnelige gründere.

Forskjellene mellom kvinner og menn vil sannsynligvis fortsatt være store i årene fremover. Men med et langsiktig arbeid vil regjeringen bidra til at flere kvinner etablerer virksomhet, får større innflytelse over de beslutningene som tas i næringslivet og tar del i utviklingen av produkter, tjenester og gode arbeidsplasser. Å jobbe for likestilling og med å fremme flere kvinnelige gründere er god politikk - for enkeltmennesker og for samfunnet.

Torbjørn Røe Isaksen (H)
Næringsminister

Trine Skei Grande (V)
Kultur- og likestillings-
minister

Gründere etablerer morgendagens arbeidsplasser

Gründere som etablerer nye virksomheter skaper morgendagens arbeidsplasser. Både direkte ved at de vokser og ansetter flere personer og indirekte, ved at de utfordrer det eksisterende næringslivet til å utvikle seg videre. De fleste gründere ønsker først og fremst å sikre seg en god inntekt ved å gjøre en jobb de trives med. I tillegg er det noen gründere som ønsker å gjøre noe ingen har gjort før. De vil introdusere nye tjenester som gjør det enklere for eldre å bo hjemme, produsere varer mer miljøvennlig ved å produsere mer med mindre ressurser, eller de vil utvikle teknologi som kan tilby en bedre behandling for alvorlige sykdommer. Innovative gründere tar gjerne stor risiko, og for å lykkes må virksomheten vokse slik at varene eller tjenestene når ut til et stort antall mennesker.

Stadig flere personer blir gründere i Norge. I 2017 var det nesten 60 000 personer som etablerte ett eller flere foretak (figur 1). Det er 50 prosent flere enn i 2009. Men kun hver tredje gründer var kvinne. Selv om kvinneandelen har økt noe de siste årene, går det sakte.¹

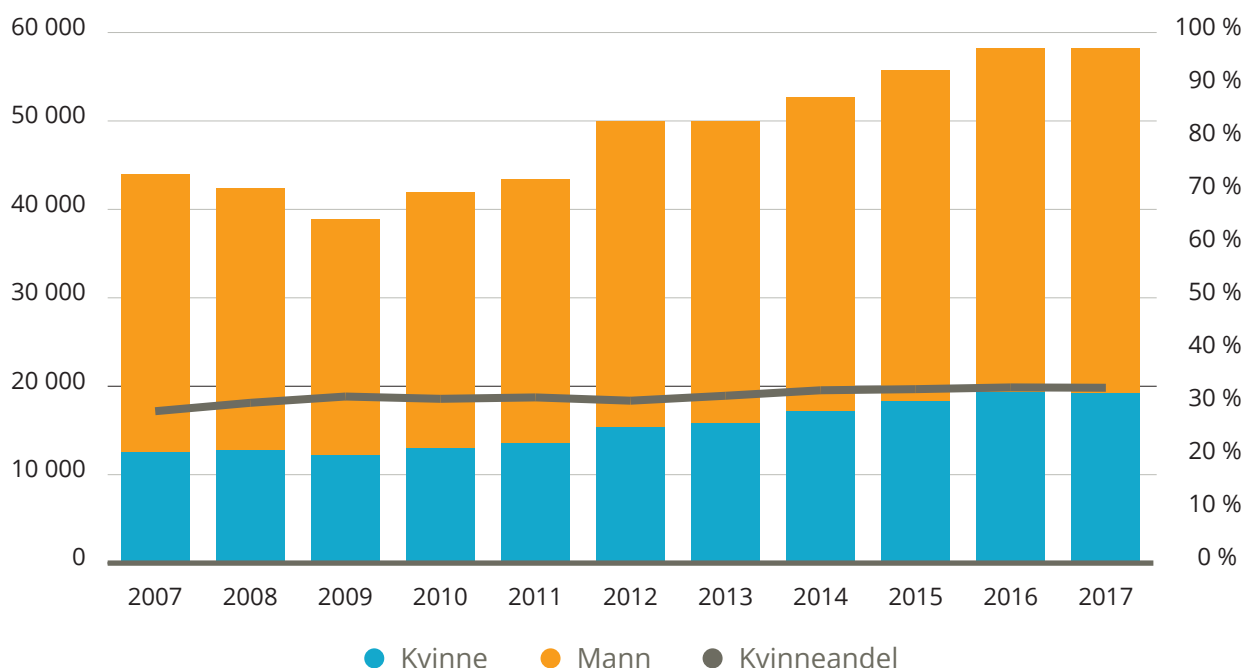
¹ Fjærli og Kittelsen (2019) "Hvem etablerer eget foretak?", SSB-notat 2019/28

De fleste virksomhetene som etableres er personlige foretak, i første rekke enkeltpersonforetak. Enkeltpersonforetak er lett å etablere og gir stor frihet. For virksomheter med vekstambisjoner er det imidlertid en foretaksform som gir stor risiko fordi innehaveren har et personlig ansvar for økonomien i virksomheten. Motivet for de fleste som starter et enkeltpersonforetak er derfor å sikre et livsopphold for seg selv. 40 prosent av alle enkeltpersonforetak blir etablert av kvinner.

Aksjeselskap er en foretaksform som reduserer risikoen for en virksomhet med vekstambisjoner fordi eieren ikke er ansvarlig for mer enn aksjekapitalen i selskapet. Det er først og fremst blant aksjeselskaper at forskjellen mellom kvinner og menn er stor. Kun hver fjerde som er involvert i oppstarten av et aksjeselskap er kvinne. Etter at kravene til egenkapital ble senket i 2012 økte aksjeselskap som organisasjonsform fra i underkant av 20 prosent til rundt 27 prosent for kvinner. For menn gikk andelen som etablerte aksjeselskap opp fra 30 prosent til om lag 45 prosent.²

² Fjærli og Kittelsen (2019) "Hvem etablerer eget foretak?", SSB-notat 2019/28

ANTALL ETABLERERE ETTER KJØNN, 2007-2017

Selv om det etableres flest enkeltpersonforetak, og enkeltpersonforetak utgjør nesten halvparten av alle aktive private foretak i Norge, er aksjeselskaper den dominerende foretaksformen i norsk næringsliv når det gjelder omsetning og sysselsetting. Aksjeselskapene står for 89 prosent av omsetningen og 77 prosent av sysselsettingen. Enkeltpersonforetak er ofte små og står kun for 3 prosent av den totale omsetningen og 12 prosent av sysselsettingen.³

Flere studier har vist at jo mer vekstorientert en virksomhet er, jo lavere er kvinneandelen. Virksomheter etablert av kvinner har lavere inntekter, lavere overlevelseshastighet og vokser i mindre grad enn virksomheter etablert av menn.⁴ Mange av de mest vekstorienterte virksomhetene er avhengige av å tiltrekke seg ekstern kapital. Noen få nyetablerte virksomheter med stort vekstpotensial, men også stor risiko, klarer å tiltrekke seg investeringer fra

såkornfond og ventureselskaper. Gründerne bak disse virksomhetene er nesten alltid menn. Kun fire prosent av selskapene som har fått investeringer fra såkorn og ventureselskaper har kvinnelig gründer.⁵

Det er ikke bare gründere som bidrar med innovasjon og nye ideer. Innovasjon og viljen til å utfordre det eksisterende skjer også i stor grad i det etablerte næringslivet og i offentlig sektor. Forskning og innovasjon er noe etablerte virksomheter gjør fordi det er lønnsomt. Kilden til ny kunnskap og nye ideer kan være mange. En viktig kilde er medarbeiderne i virksomheten som ser nye og mer effektive måter å arbeide på eller får ideer til helt nye varer og tjenester. I noen tilfeller kan man også i etablerte virksomheter bruke gründerens tankesett og metoder for å utfordre virksomheten innenfra. Dette kan være en alternativ kanal for gode ideer og skaperkraft for kvinner og menn. Det er imidlertid lite som tyder på at kvinner i større grad enn menn velger å benytte denne kanalen som alternativ til gründerskap. Tvert imot viser forsknings- og innovasjonsprosjekter som får offentlig støtte at kvinneandelen blant prosjektledere også er lav for etablerte virksomheter.⁶

3 SSB (2019) Statistikkbanken, foretaksstatistikken [lesedato 2. august 2019]

4 Kvinner utgjør 40 prosent av enkeltpersonforetak, 20 prosent av aksjeselskaper og 19 prosent av de foretakene som har overlevd etter fem år. Hvis vi også ser på inntekten fra virksomheter utgjør kvinner kun 16 prosent av de som har en god inntekt som gründere og 10 prosent av de som lever godt og fremdeles vokser. Såkorn og venturekapitalinvesteringer er forbeholdt noen få virksomheter med et stort vekstpotensial. Blant virksomhetene som inngår i porteføljen til såkorn og ventureselskapene i Norge utgjør kvinnelige gründere kun 4 prosent. (Grünfeld, Hernes, Hvide og Olsson (2019) Kvinnelig entreprenørskap i Norge, Menon rapport 1/2019)

5 Grünfeld, Hernes, Hvide og Olsson (2019) Kvinnelig entreprenørskap i Norge, Menon rapport 1/2019

6 Se kapittel 3 og gjennomgangen av enkeltvirkemidler i denne planen.

Grete Sønsteby,
N2 Agri og N2 Applied
– Female Entrepreneur 2018

Ann Kristin S. Homdrum og Elisabeth Aas Jacobsen og Hilde Sjo Tavares, gründerne av bbhugme. Foto: Erik Asla.

Foto: Yvonne Wilhelmsen.

Foto: Yvonne Wilhelmsen.

Femtech

Teknologi er et område som tradisjonelt har vært mannsdominert. Skalerbare teknologier innenfor for eksempel bioteknologi og digitale teknologier spiller en fremtredende rolle for vekstgründere. Femtech er et relativt nytt begrep som omhandler varer og tjenester som bruker teknologi på områder som er særlig viktige for kvinner. Helseteknologi er et stort område innenfor Femtech, men det inkluderer også en rekke ulike digitale verktøy og enheter, avanserte materialer, mobilapplikasjoner, hygieneprodukter og annet.

I Norge har vi flere spennende virksomheter innenfor femtech som bidrar til at næringslivet i enda større grad enn tidligere løser utfordringer som er viktige for kvinner.

Jodacare AS ble til på grunn av manglende kommunikasjonsmuligheter mellom pårørende og helsearbeidere. Jodacare tilbyr et sikkert digitalt kommunikasjonsverktøy som skal løse utfordringen som helsepersonell har når de ønsker å informere pårørende, og hjelpen pårørende får når de ønsker dialog med dem som tar vare på deres kjære.

Et annet eksempel er bbhugme som ble etablert av tre norske kiropraktorer som gjennom sin praksis møtte mange kvinner med helse- og søvnplager i svangerskapet. Ønsket om å utvikle et hjelpemiddel som kunne gi gravide og nybakte mødre riktig støtte og avlastning til hjemmebruk ble starten for bbhugme.

Et virkemiddelapparat for kvinner og menn

Virkemiddelapparatet for forskning- og innovasjon skal bidra til mer verdiskaping ved at flere lønnsomme forsknings- og innovasjonsprosjekter blir gjennomført. Noen av virkemidlene har nyetablerte virksomheter som målgruppe fordi de kan ha særskilte utfordringer med å finansiere prosjektene sine. Rådgivnings- og kompetansetjenester gis til et bredt spekter av virksomheter, mens finansieringstjenestene for det meste er innrettet mot virksomheter med et stort vekstpotensial. Virkemiddelapparatet består av aktører som Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva og tilbyr blant annet finansiering av prosjekter, rådgivning, kompetansetjenester, infrastruktur og tilrettelegging for nettverk av gründere og virksomheter. Virkemiddelapparatet er særlig innrettet mot innovative og gjerne forskningsintensive virksomheter med et stort vekstpotensial, både etablerte og nyetablerte. I 2018 fikk over 14 000 foretak tilskudd fra det offentlige til forsknings- og innovasjonsaktivitet. 15 prosent, drøyt 2200 foretak, var under tre år gamle.⁷ Totalt benyttet om lag 3000 virksomheter under 3 år seg av virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon.

Regjeringen har satset kraftig på forskning og innovasjon siden 2013. I 2018 fikk norsk næringsliv godkjent prosjektstøtte fra det offentlige for til sammen 11,3 mrd. kroner. Beløpet har økt med nesten 6 mrd. kroner og er mer enn fordoblet siden 2013. Dette er midler som bidrar til omstilling, verdiskaping og nye arbeidsplasser i hele landet.⁸

Forskning og innovasjon i næringslivet er ikke først og fremst en offentlig oppgave. 95 prosent av alle norske aksjeselskaper har aldri benyttet seg av virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon.⁹ Næringslivet er den største utførende sektoren med totale FoU-utgifter på 32 mrd. kroner i 2017. 89 prosent av forskningen som utføres av næringslivet finansieres av næringslivet selv.¹⁰ Forsknings- og innovasjonsaktiviteten kan imidlertid skape verdier for andre enn de som finansierer den. Dette medfører at næringslivet alene vil investere for lite i forskning og innovasjon i forhold til det som er samfunnsøkonomisk

lønnsomt. For innovative og forskningsintensive nyetableringer kan utfordringen være ekstra stor fordi de ofte må hente ekstern kapital for å finansiere aktiviteten. For å få mer verdiskaping, forskning, innovasjon og gründeraktivitet bidrar derfor det offentlige med målrettede tiltak.

Noen av virkemidlene retter seg spesielt inn mot gründere, som etablerertilskudd og mentorordningen i Innovasjon Norge og Forny i Forskningsrådet. Vi ser også på generelle virkemidler som Skattefunn, Innovasjonslån og de brede forskningsprogrammene i Forskningsrådet fordi de kan være mer relevante og bidra med mer kapital for de mest forskningsintensive og innovative nyetableringene.

Nesten all støtte til entreprenørskap, næringsrettet forskning og innovasjon gis til foretak og ikke til personer. Siden observasjonsenheten er foretak og ikke person kan vi heller ikke observere kjønn eller kvinneandeler direkte. Virkemiddelaktørene har per i dag ingen enhetlig rapportering som gjør at vi har direkte sammenlignbare tall om kvinneandeler på tvers av virkemidler og aktører.

Forskningsrådet har statistikk på de som står som prosjektleder i et prosjekt. Innovasjon Norge vurderer hvorvidt et prosjekt er kvinnerett i forbindelse med søknadsbehandlingen.¹¹ For Ungt Entreprenørskap har vi tall for kjønn på deltakerne. For Siva er kvinneandel beregnet ut ifra om noen av de sentrale rollene i en virksomhet er besatt av en kvinne. Selv om tallene ikke er direkte sammenlignbare, mener vi de gir en indikasjon på hvor godt de treffer kvinner og virksomheter og prosjekter ledet av kvinner.

Når vi sammenligner kvinneandeler i ulike virkemidler, ser vi at det er noen systematiske forskjeller på hvilke virkemidler som har lave kvinneandeler og hvilke som har høye. Finansielle virkemidler, som enten gir tilskudd, lån, garantier eller egenkapitalinvesteringer

⁷ SSB, Statistikk over næringspolitiske virkemidler

⁸ SSB (2019) Statistikk over næringspolitiske virkemidler

⁹ Fjærli m.fl. (2016) "Innovasjonseffekt av utvalgte næringspolitiske virkemidler"

¹⁰ SSB (2019), <https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/artikler-og-publikasjoner/dobling-av-offentlig-stotte-til-fou-og-innovasjon-pa-fem-ar>

¹¹ For at et prosjekt skal regnes som kvinnerett må det oppfylle minst ett av følgende kriterier: Kvinner er med på å starte eller er medeier i egen virksomhet eller eiendom hvor prosjektet gjennomføres, er spesielt rettet mot å øke kompetansen til kvinner ansatt i foretaket, kvinner utgjør mer enn 30 % av styremedlemmene eller ledelsen i en bedrift, eller bidrar til å øke antall kvinnelige eiere, styremedlemmer, ledere eller er spesielt rettet mot å øke antall sysselsatte kvinner. For flerbedrifts-, nettverks- og klyngeprosjekter skal kjennetegnet benyttes dersom kvinner utgjør mer enn 30 % av styringsgruppens medlemmer eller det gjennomføres aktivitet for å øke kvinners deltakelse.

har lavere kvinneandeler enn andre typer virkemidler. Virkemidlene som tilbyr rådgivning, kompetanse og nettverk er de som har høyest kvinneandel. Emax, som er en nettverkssamling i Innovasjon Norge rettet mot gründere, hadde mer enn 50 prosent kvinnelige deltakere i 2018. Også virkemidlene til Ungt Entreprenørskap, Ungdomsbedrift rettet mot elever i videregående skole og Studentbedrift rettet mot studenter, har relativt høy andel kvinner som deltakere.

De finansielle virkemidlene som retter seg mot nyetablerte virksomheter har den laveste kvinneandelen. Den aller laveste andelen finner vi i ordningene som finansierer nyetableringer, presåkorn og etablerertilskudd i Innovasjon Norge, der kvinneandelen var på 12 og 14 prosent i 2018. Kvinneandelen er også lavest på områder av arbeidslivet der menn dominerer.

Miljøteknologiordningen og innovasjonskontrakter er eksempler på ordninger som støtter en rekke teknologiprojekter i bransjer som tradisjonelt har vært mannsdominerte, som IKT, energi, forsvarsindustri og oppdrett.

Oversikten viser at kvinneandelene generelt er lave. Noe kan forklares ved at kvinner i mindre grad etablerer virksomheter med store vekstambisjoner. For flere av virkemidlene mener vi imidlertid at vi kan ta fornuftige grep som også kan bidra til å øke kvinneandelen.

VIRKEMIDDELAPPARATET FOR FORSKNING OG INNOVASJON

Virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon består av ulike aktører som på hver sin måte bidrar med kapital, rådgivning og andre former for støtte til innovative virksomheter. Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva er de aktørene som brukes av flest virksomheter. Skattefunn, en rettighetsbasert ordning for godkjente forskningsprosjekter, er den ordningen som brukes av flest virksomheter.

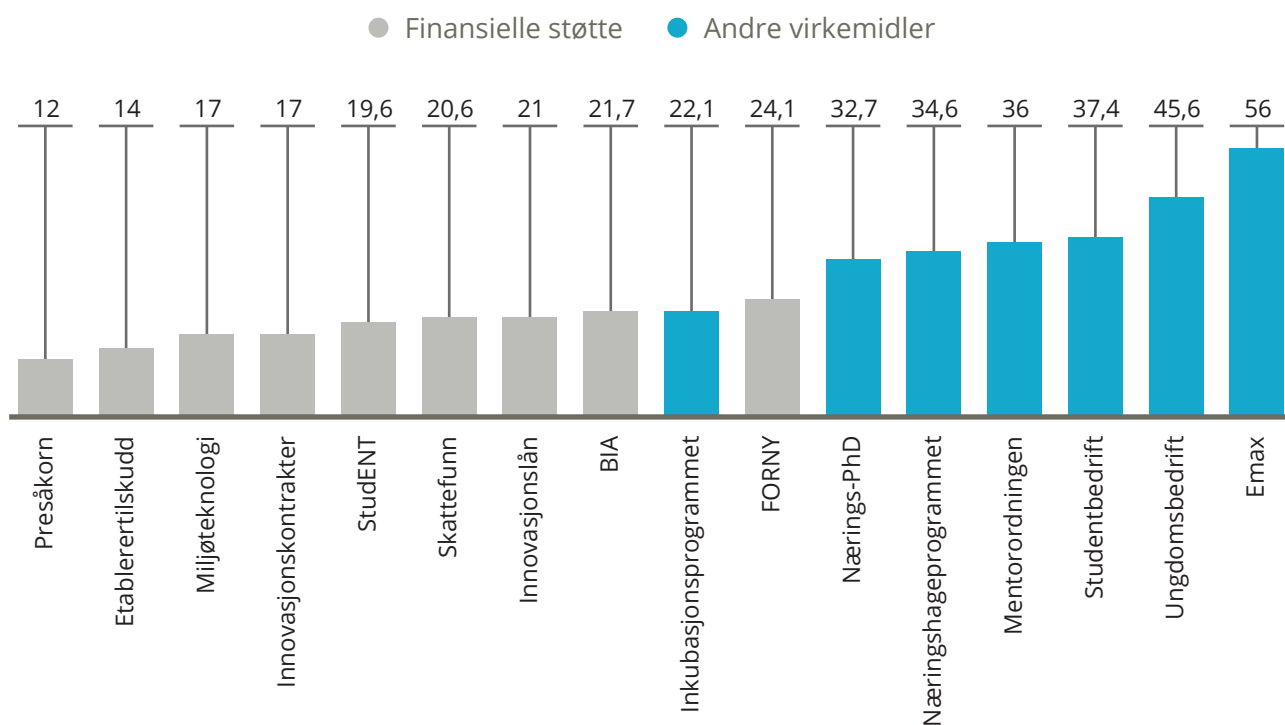
Norges forskningsråd er det sentrale organet for oppfølging av regjeringens forskningspolitiske prioriteringer. Forskningsrådet har ansvar for forskning på alle fagområder, med virkemidler som spenner fra grunnforskning til innovasjonsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater. Forskningsrådets tre hovedoppgaver er å finansiere forskning, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser.

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter. Av hovedmålet er det utledet tre delmål: flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Siva – Selskapet for industrivekst SF – tilrettelegger for nyskaping gjennom å bygge, eie og utvikle infrastruktur for innovasjon i hele landet. Siva har et særlig ansvar for å fremme vekstkraft i distriktene. Sivas hovedmål er å utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer.

I tillegg til disse er det en rekke aktører og virkemidler som retter seg mot bestemte utfordringer. Enova, DOGA, Norsk Romsenter, Argentum, Investinor, Nysnø klimainvest, GIEK, Eksportkreditt og EUs rammeprogram for forskning er andre aktører og programmer som skal bidra til mer innovasjon og som også kan være relevant for gründere.

KVINNEANDLER FORDELT PÅ TYPE VIRKEMIDDEL

Kjersti Eline T. Busch, Salt – Female Entrepreneur 2014.

Et mangfold av gründere

Noen gründerbedrifter har potensial til å bli vekstbedrifter, men de fleste forblir små og mellomstore. Små og mellomstore bedrifter er grunnfjellet i norsk næringsliv. Mer enn 90 prosent av alle norske bedrifter har færre enn 20 ansatte. Selv om en virksomhet ikke har ambisjoner om å vokse eller utvikle nye varer og tjenester kan den skape store verdier for bedriften selv og for kundene. En nyetablering kan gi større konkurranse, lavere priser, eller tilby helt nye tjenester i et område der disse tjenestene ikke tidligere har vært å få tak i.

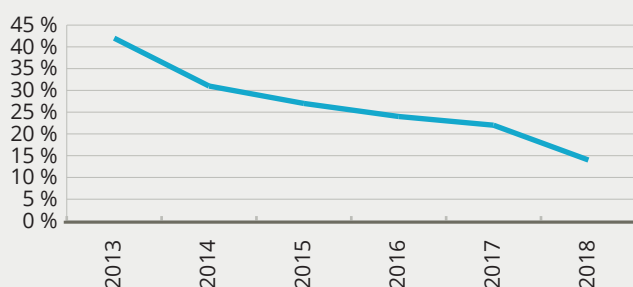
Regjeringen vil føre en næringspolitikk som gir gode rammer for alle gründere og oppstartsselskaper, slik at det blir lettere og tryggere å skape nye arbeidsplasser. For noen er enkeltpersonforetak et første steg mot noe større, for mange kun sin egen arbeidsplass. Mange små er også underleverandører til de større. Vi trenger kvinnelige gründere og lønnsomme bedrifter på alle

nivåer. Regjeringen vil sikre rammebetingelser som stimulerer til vekst og utvikling. Samtidig er det viktig med gode rammebetingelser for de som ønsker å skape en arbeidsplass for seg selv.

En liten bedrift har mindre administrativ kapasitet enn større bedrifter til å drive med aktiviteter som ligger utenfor kjernevirksomheten. De er i betydelig grad avhengig av å bruke arbeidskraft og tiden på å produsere varer og tjenester. De må samtidig stort sett etterleve det samme regelverket og rapportere omtrent like mye til myndighetene som større bedrifter. Det medfører at krav og rapporteringer koster relativt sett mer for små bedrifter. Alle forenklinger som bidrar til å redusere de administrative byrdene vil derfor bety relativt sett mer for små bedrifter. Det vil gi dem bedre vilkår for satsing på omstilling, vekst og utvikling og er helt avgjørende for funksjonelle og livskraftige samfunn over hele landet.

ETABLERERTILSKUDD

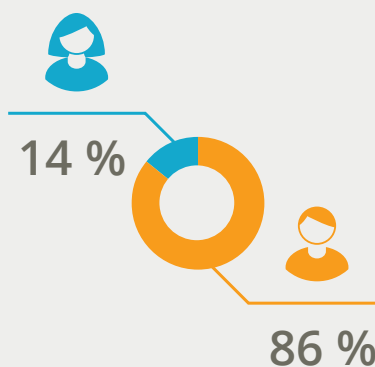
Etablerertilskudd, andel kvinnekryss

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

I 2014 innførte Innovasjon Norge to faser og økte kravet til innovasjonshøyde. Kvaliteten på søknadene økte, og ordningen støtter nå kun virksomheter med store vekstambisjoner.

Samtidig har kvinneandelen gått ned og ligger omtrent på nivå med andelen kvinner blant gründere som lever godt av virksomheten sin. Regjeringen vil iverksette tiltak for å sikre at flere kvinner når opp i den harde konkurransen om midlene (se tiltaksliste).

OM ETABLERERTILSKUDD

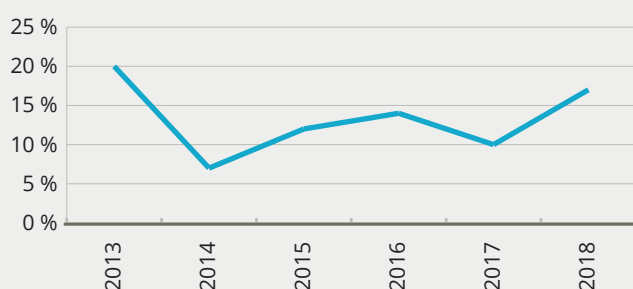
Etablerertilskudd består av markedsavklaringstilskudd og kommersialiseringstilskudd. Markedsavklaringstilskudd finansierer innovative prosjekter med betydelig potensiale for verdiskaping og vekst. Tilskuddet skal brukes til å teste om det eksisterer et betalingsvillig marked.

Kommersialiseringstilskudd går til innovative prosjekter med betydelig vekstpotensial. Finansiering kan dekke arbeid med å etablere en økonomisk bærekraftig forretningsmodell og lansere løsningen i markedet.

Noen gründere forsøker å kombinere bedriftsetableringen med å løse sosiale utfordringer og samfunnsproblemer på nye og innovative måter. Slikt sosialt entreprenørskap oppstår ofte i grenselandet mellom staten, markedet og frivillig sektor. Sosiale entreprenører benytter forretningsmetoder for å skape verdi og i noen tilfeller for å skalere deres sosiale innsats. I denne gruppen inngår både vekstorienterte gründere og gründere uten vekstambisjoner. Gründerne i denne gruppen vil ofte ha behov for praktisk veiledning i hvordan starte bedrift, kompetanse og kapital i forbindelse med skalering og tilgang på nettverk. I tillegg kan denne gruppen ofte ha et særlig behov for kunnskap om offentlige anbudsprosedyrer og kommunale og statlige beslutningsprosesser, fordi disse ofte utgjør kjøperne av deres tjenester.

MILJØTEKNOLOGI

Miljøteknologi, andel kvinnekryss

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

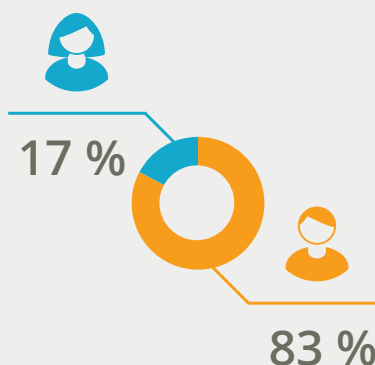
Miljøteknologi er en av ordningene med lavest kvinneandel. En av forklaringene kan være at de sektorene som i størst grad bruker ordningen tradisjonelt har vært mannsdominerte bransjer som marin, maritim og energinæringene.

Jenter har fremdeles lavere sannsynlighet for å velge å studere matematikk, naturvitenskap og teknologi, selv når prestasjonene i faget er de samme som for gutter. Regjeringen jobber for å gjøre det mer attraktivt for kvinner å studere matematikk, naturvitenskap og teknologiske fag.

OM MILJØTEKNOLOGIORDNINGEN

Norske bedrifter i alle størrelser over hele landet kan søke om tilskudd til utvikling av miljøteknologi. Prosjektet må gi økt verdiskaping i Norge. Prosjektet må være innovativt og ha stort potensial – også i internasjonale markeder.

Miljøteknologiordningen tilbyr offentlig finansiering til å bygge pilot- og demonstrasjonsanlegg. Det gir bedrifter mulighet til å prøve ut og vise fram sine miljøteknologiløsninger, og å sikre at produktene blir mest mulig tilpasset de nasjonale og internasjonale markedene de skal konkurrere i.

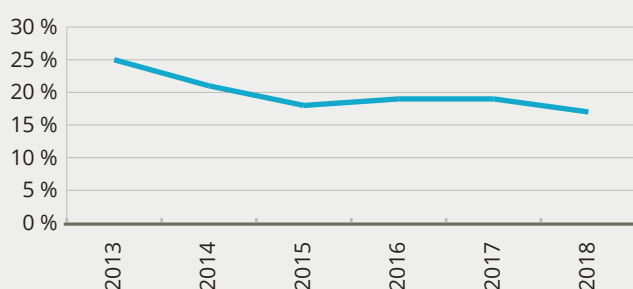
STIMULERING TIL ENTREPRENØRSKAP BLANT KVINNER I LANDBRUKSSEKTOREN

Landbrukssektoren har over tid jobbet målrettet med å få flere kvinner til å etablere seg i næringen. Flere virkemidler i jordbruksavtalen er innrettet slik at de skal stimulere til flere nyetableringer og vekstbedrifter. For deler av disse ordningene er kvinner og næringsdrivende under 35 år særskilt prioritert. I 2018 ble over halvparten av tilskuddsmidlene over investerings- og bedriftsutviklingsordningen i landbruket innvilget til kvinner. Regjeringen stimulerer også til ny næringsutvikling gjennom Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst. Dette er tiltak innenfor lokalmat, reiseliv og velferdstjenester med gården som arena. Over en tredjedel av midlene over programmet gikk til kvinnerettede tiltak.

Landbruket er i endring og behovet for ulik form for kompetanse er viktig for utvikling av sektoren. Økt verdiskaping må skje innenfor bærekraftige rammer. Jordbrukspolitikken skal legge til rette for økt matproduksjon, mer mangfold, økt effektivitet og styrket konkurransekraft for jordbruksnæringen med tilhørende verdikjede. Satsing på bioøkonomi og teknologiutvikling i landbruket vil være noen områder det er viktig å ha oppmerksomhet på. Utfordringen vil være å skape interesse og grobunn for innovasjon og entreprenørskap både hos menn og kvinner som kan støtte opp om en positiv utvikling. Dette skjer både gjennom næringens egne organisasjoner, virkemiddelapparatet, utdanning og kompetansetiltak og holdningsskapende og mobiliserende arbeid.

INNOVASJONSKONTRAKTER

Innovasjonskontrakter

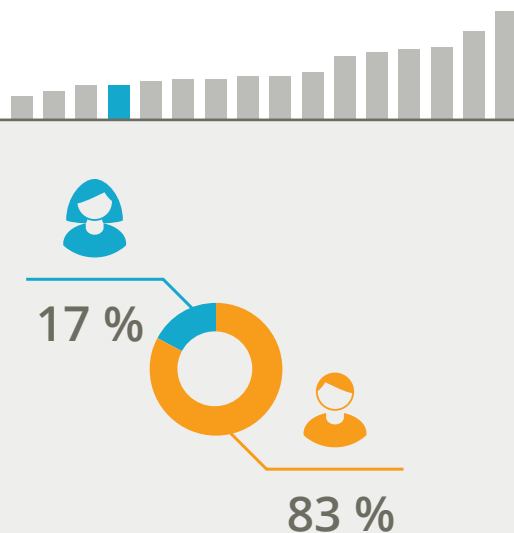

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

Kun 17 prosent av innovasjonskontraktene går til prosjekter som er kvinnerettede i 2018. Innovasjonskontrakter kan være et godt virkemiddel for å utvikle nye prosjekter i helse og omsorgssektoren. I helsesektoren er det flere gode kvinnelige gründere, men så langt har det vært for få med stort vekstpotensial, noe som kan forklare de lave kvinneandelene i denne ordningen. Nedgangen fra 2013 tyder imidlertid på at det er et potensial til å få fram flere kvinnelede prosjekter.

OM INNOVASJONSKONTRAKTER

Innovasjonskontrakter gir finansiell risikoavlastning til prosjekter der leverandør og kunde samarbeider om å utvikle nye innovative løsninger. Små og mellomstore norske bedrifter i alle vekstfaser kan få tilskudd til Innovasjonskontrakter. Forutsetningen for støtte er at risikoen i prosjektet er så stor at tilskuddet er nødvendig for å kunne starte prosjektet.

FORSKNING PÅ KVINNELIG GRÜNDERSKAP I NORGE

Det er flere gode forskningsmiljøer på entreprenørskap i Norge. Et av de fremste miljøene i flere tiår har vært forskningsmiljøet ved Nord Universitet. De har mer enn 10 aktive forskere og et tilsvarende antall doktorgradsstipendiater. Forskningstemaene omfatter blant annet bedriftsetableringer og oppstartsprosesser, akademisk entreprenørskap, entreprenørskapsutdanning, offentlige virkemidler og entreprenørielle økosystemer, samt kjønnsperspektiver på entreprenørskap.

Forskningen om kjønn og entreprenørskap har de siste årene særlig vist hvordan kjønnsstereotypiske oppfatninger påvirker finansiering av kvinners og menns bedrifter, hvordan offentlige virkemidler kan (og ikke kan) påvirke kjønnskjevheter i entreprenørielle økosystemer, utfordringer for innvandrerkvinner i entreprenørskapsprosessen, samt hvordan kjønn påvirker generasjonsskifte i familiebedrifter. For tiden forsker miljøet på kjønn i økosystemene for teknologientreprenørskap, herunder inkubatorer og finansiering, bedriftsetablering blant innvandrerkvinner, kjønn i entreprenørskapsutdanning, kjønn i familiebedrifter, og betydningen av kjønn for innovasjon.

Salt leverer kunnskapstjenester knyttet til havet og kysten, fra torskeegg til humankapital.
Foto: Martine Eren Jacobsen og Susanne Pettersen/Nordic School of Photography.

Hvorfor er det flere mannlige enn kvinnelige gründere?

Mulighetene i det ordinære arbeidslivet er gode

Det er ikke bare i Norge at det er langt færre kvinner enn menn som blir gründere. Dette gjelder for en rekke land. For Norges del kan det skyldes at mulighetene i det ordinære arbeidslivet er gode. Vi har om lag like mange sysselsatte kvinner som menn. 82 prosent av mennene og 77 prosent av kvinnene i alderen 20-64 år er sysselsatte. Høy kvinnelig sysselsetting har sammenheng med generøse velferdsordninger, som høy barnehagedekning, fleksible arbeidstidsordninger, foreldrepermisjonsordninger med like deler til mor og far og en del til fri fordeling. Disse ordningene gjør det mulig å kombinere jobb og familie.

Lav arbeidsledighet og gode lønninger er en viktig forklaringsfaktor på hvorfor ikke flere blir gründere. Når noen mister jobben vet vi at sannsynligheten

for å etablere egen virksomhet øker dramatisk og effekten er sterkest for kvinner. Etableringsraten for kvinner øker med over 600 prosent for kvinner som blir arbeidsledige.¹²

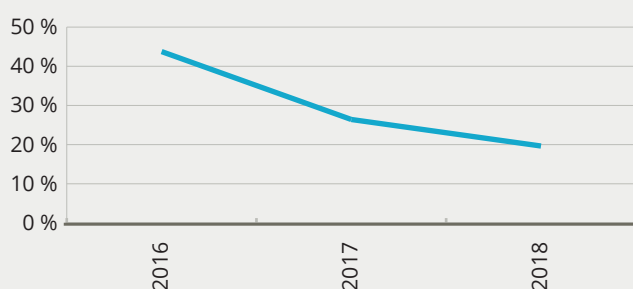
Forskjellen i etableringsrater mellom kvinner og menn er større i Skandinavia og Nord-Europa enn lenger sør i Europa og i andre deler av verden.¹³ Internasjonale undersøkelser fanger imidlertid opp mange forskjeller mellom land. Generelt har fattige land med mindre utviklede arbeidsmarkeder høyere entreprenørskapsrater fordi mulighetene i arbeidsmarkedet er færre. Dersom kvinner opplever færre muligheter i arbeidsmarkedet, kan det også bidra

12 Røed og Skogstrøm (2013) «Job loss and entrepreneurship» Oxford bulletin of economics and statistics

13 Tall basert på Global Entrepreneurship Monitor (2015), OECD (2019)

STUDENT

StudEnt

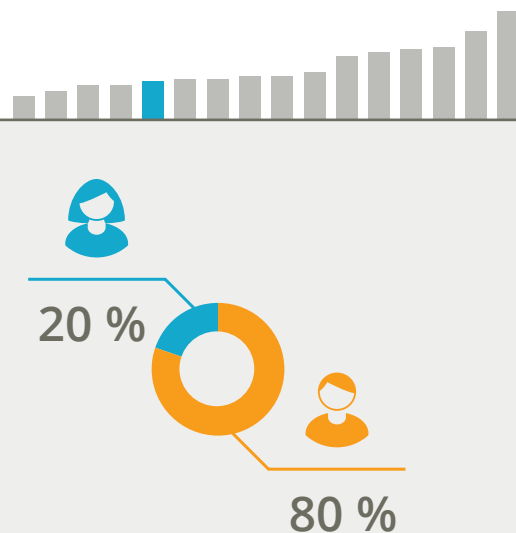
RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

Kvinneandelen i StudEnt har falt i tråd med at ordningen har vokst fra totalt 16 prosjekter i 2016 til 53 og 56 prosjekter i 2017 og 2018. Veksten har først og fremst kommet i prosjekter som er kategorisert under overskriften 'kunnskap, teknologi og IKT'. Grunnen til at kvinneandelen har gått ned skyldes både at flere IKT-virksomheter har fått støtte, og at kvinneandelen blant IKT-virksomhetene har falt.

Forskningsrådet har iverksatt tiltak for å få opp kvinneandelen i ordningen.

OM STUDENT

StudEnt-ordningen er en pilotordning etablert i 2016. Den retter seg mot studenter og masterkandidater som har en kunnskaps- eller forskningsbasert idé med forretningspotensial, har gründererfaring og/eller skoleing i entreprenørskap og ønsker faglig og kommersiell bistand for å realisere ideen sin.

til å forklare hvorfor forskjellen mellom kvinner og menn er mindre i land med høyere arbeidsledighet og land som vi ofte ser på som mindre likestilte.

Betydningen av barn og familie

Kvinnelige gründere kan stå overfor noen av de samme utfordringene som kvinnelige ledere. Forskning på kvinnelige ledere viser at de møter på noen utfordringer som mannlige ledere opplever i mindre grad. Kvinnelige ledere må for eksempel ta mer ansvar på hjemmebane enn menn i tilsvarende situasjon.¹⁴ En kunnskapsoppsummering om kjønnsdelte utdannings- og yrkesvalg viser til ulike forklaringer på det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Kvinners yrkesløp påvirkes i større grad enn menns av (å forvente) å få barn. Siden flere kvinner enn menn har hovedansvaret for hjem og barn, har også arbeidstidsreguleringer og organisering av arbeidsplassen mer å si for kvinners valg av yrke.¹⁵ Vi tror at et mer likestilt samfunn der menn tar større ansvar på hjemmebane vil styrke

¹⁴ Halrynjo (2015), "Kjønn, topplederkarriere og familie" i Virkninger av kjønnskvotering i norsk næringsliv, Teigen (red.)

¹⁵ Kjønnsdelte utdannings- og yrkesvalg, En kunnskapsoppsummering, ISF-rapport 2019:6.

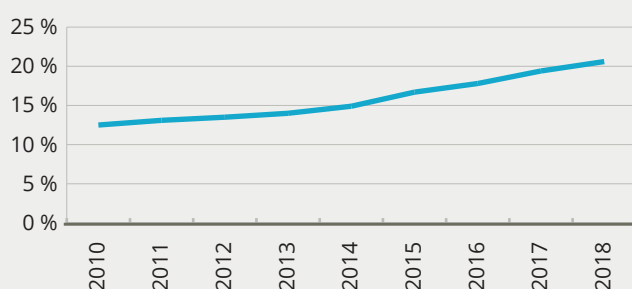
kvinners posisjon og muligheter som gründere. 57 prosent av alle kvinnelige gründere har barn som bor hjemme. Dette er en større andel enn blant andre voksne kvinner og en større andel enn blant mannlige gründere.¹⁶ Det er med andre ord ikke sånn at kvinnelige gründere velger bort barn eller at barn nødvendigvis gjør det umulig å bli gründer. En norsk studie som ser på årsakene til at så få kvinner velger å bli gründere sammenlignet med menn, viser at det er forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder hvilken betydning barn og familie har på sannsynligheten for å bli gründer. Når forskerne kontrollerer for en rekke kjennetegn som yrke, utdanning og alder, finner de at små barn øker menns sannsynlighet for å bli gründere. For kvinner har barn under tre år en negativ påvirkning på sannsynligheten for å bli gründer, men eldre barn har ingen påvirkning, verken positiv eller negativ. Forskjellene mellom kvinner og menn er imidlertid så små, når det gjelder betydningen av å ha barn, at de ikke kan forklare mer enn en brøkdel av de forskjellene vi observerer i etableringsrater for kvinner og menn.¹⁷

¹⁶ Statistisk sentralbyrå (2019)

¹⁷ Berglann med flere (2011)

SKATTEFUNN

Kvinnelig prosjektleder

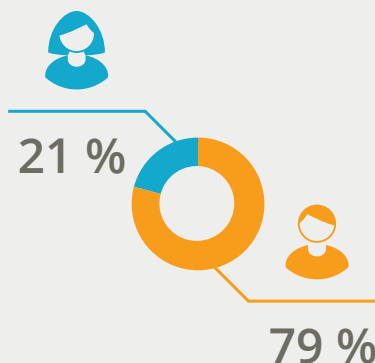
RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

20 prosent av virksomhetene med godkjente Skattefunn-prosjekter har enten kvinnelig daglig leder eller kvinnelig prosjektleder. Utviklingen har vært positiv. I 2010 var det 447 prosjekter med kvinnelig daglig leder eller prosjektleder. I 2018 var det økt til 1535.

OM SKATTEFUNN

Skattefunn-ordningen ble etablert i 2002 med formål å motivere norsk næringsliv til å øke sin satsing på forskning og utvikling (FoU). Gjennom Skattefunn kan små og mellomstore bedrifter få 20 prosent av prosjektkostnadene som skattefradrag gjennom skatteoppgjøret. Store bedrifter kan få 18 prosent fradrag av prosjektkostnadene.

Alle næringer og selskapsformer kan søke om SkatteFUNN-godkjenning for sitt FoU-prosjekt, og det er bedriften selv som velger tema for prosjektet.

Tiltak som skal gjøre det enklere å kombinere krevende jobber og gründerkap med et familieliv kan gjøre livet enklere for mange kvinnelige gründere, men vil neppe øke antallet kvinnelige gründere i noen særlig grad. Forskjellene mellom kvinner og menn er store både for de som har barn og de som ikke har det.

Kvinner jobber i næringer med lite gründerkap

En annen mulig forklaring på hvorfor få kvinner blir gründere, er at de jobber i bransjer der gründerkap er mindre vanlig. Kvinner er for eksempel overrepresentert i helse- og omsorgsykker og andre deler av offentlig sektor der antall nyetableringer er lavt, både for kvinner og menn. På tilsvarende måte er menn overrepresentert i en del bransjer der det er mange nyetableringer, som for eksempel bygg og anlegg. Forskjeller i yrke mellom kvinner og menn kan forklare en del av de forskjellene vi observerer i etableringsrater. Dersom yrkessammensetningen mellom kvinner og menn hadde vært den samme ville man forvente at forskjellen ville blitt redusert med om lag 25 prosent.¹⁸

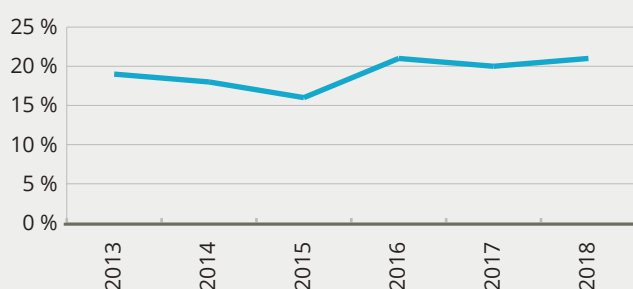
¹⁸ Berglann, Moen, Røed og Skogstrøm (2011)

Forskjellene som er forklart med yrke kan også forklare andre forskjeller mellom kvinner og menn, i den forstand at kvinner kan velge yrke for å oppnå andre ting som også påvirker sannsynligheten for å bli gründer. For eksempel kan en jobb innenfor helse og omsorg gi større muligheter til å jobbe deltid. Mannlige ledere har i større grad enn kvinnelige ledere en partner som jobber deltid eller har en mer fleksibel jobb som gjør at partneren kan ta mer ansvar hjemme.¹⁹ Selv om forskerne korrigerer for familiesituasjon og andre kjennetegn, kan det derfor være at yrke også kan fange opp andre forklaringsfaktorer.

¹⁹ Halrynjo (2015), "Kjønn, topplederkarriere og familie" i Virkninger av kjønnskvotering i norsk næringsliv, Teigen (red.)

INNOVASJONSLÅN

Innovasjonslån, andel kvinnekryss

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

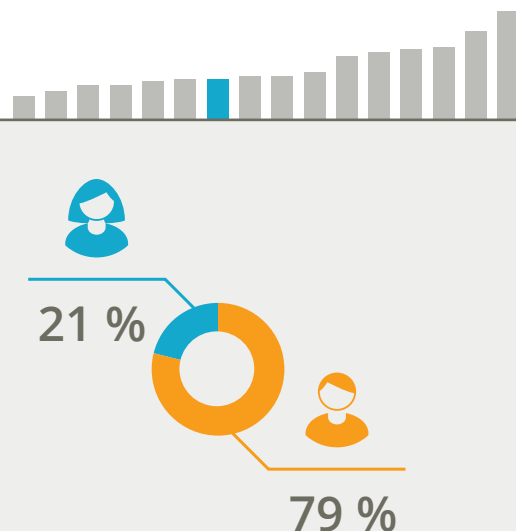
Innovasjonslån kan brukes både til kommersialisering av nye løsninger, styrking av arbeidskapitalen og vekst og internasjonalisering. Innovasjonslån er i hovedsak et tilbud til små og mellomstore bedrifter over hele landet og i alle næringer og bransjer, men tilbudet gjelder også store bedrifter.

Oppstartslån er en del av risikolån og noe som gis til nyetableringer i en kommersialiseringsfase. Oppstartslån skal finansiere etablering og forberedelser til vekst.

OM INNOVASJONSLÅN

Kvinneandelen i innovasjonslån har de siste årene ligget på omlag 20 prosent. Dette er på nivå med mange av de andre store kapitalvirkemidlene.

Innovasjonslån og oppstartslån bør fortsatt stille høye krav til innovasjonsgrad i prosjektene de går inn i, men det bør være et mål at flere kvinner får fram prosjekter som når opp i konkurransen.

Jenter har få kvinnelige forbilder som er gründere

En faktor som ser ut til å ha stor betydning er hvorvidt man har vokst opp med forbilder av samme kjønn.²⁰ Kvinner som har hatt klassekamerater der mødrene var gründere, har klart større sannsynlighet for selv å bli gründere. Det å ha mannlige gründere i nærheten i løpet av oppveksten har ikke noen betydning for om kvinnene selv velger å bli gründere.

Med andre ord kan sosiale nettverk og rollemodeller bidra til å forklare en stor del av de forskjellene vi observerer mellom kvinner og menn. Det faktum at det tradisjonelt har vært flest mannlige gründere, kan i seg selv bidra til å forklare hvorfor flere menn velger å bli gründere.

Holdninger, interesser og forbilder man får tidlig i livet kan med andre ord bety mye. Det nytter å løfte fram de gode kvinnelige forbildene. Jenter deltar på lik linje med gutter i entreprenørskapsundervisningen i skolen, noe som også kan ha positive effekt på lang sikt. Resultatene gir oss også en grunn til å være mer optimistiske på

²⁰ Markussen og Røed (2016) "The gender gap in entrepreneurship The role of peer effects"

lengre sikt. Dersom flere kvinner velger å bli gründere i dag, kan det ha positive konsekvenser også for fremtidige gründere.

Risikovillighet og konkurranseinstinkt

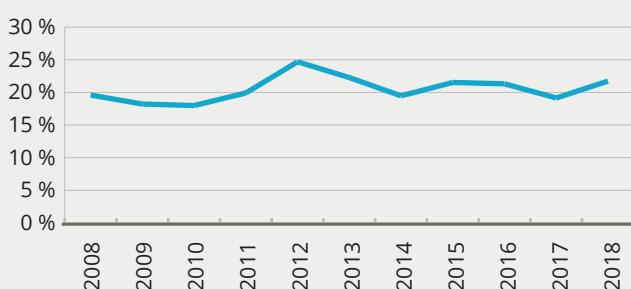
Selv om man kontrollerer for familiesituasjon, utdanning, alder, inntekt, yrke, arv og kapital og forbildeeffekter i oppveksten, klarer ikke forskerne fullt ut å forklare de store observerbare forskjellene mellom kvinner og menn når det gjelder etableringsrater.²¹ En stor del av forskjellene står igjen som uforklart. Det er særlig to hypoteser som forskerne har trukket frem som mulige forklaringer: forskjeller i hvor trygghetssøkende menn og kvinner er og forskjeller i hvorvidt man blir tiltrukket av konkurransesituasjoner eller ikke.²² Ulike studier i adferdsøkonomi og psykologi har vist at menn gjennomgående er mer villige til å ta risiko, har større tro på egne ferdigheter og (kanskje av den grunn) i større grad søker seg til konkurransesituasjoner enn

²¹ Berglann med flere (2013) "Entreprenørskap i Norge – mest for menn?" i Søkelys på arbeidslivet nr. 1/2013

²² Berglann med flere (2013) "Entreprenørskap i Norge – mest for menn?" i Søkelys på arbeidslivet nr. 1/2013

BIA

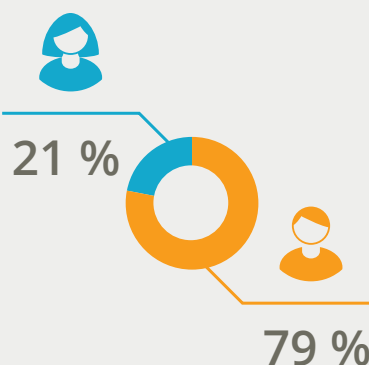
Kvinnelig prosjektleder

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

Det er ikke stor forskjell på kvinneandelen blant innovasjonsprosjekter og kunnskapsprosjekter. 22 prosent av prosjektlederne for BIA-prosjektene er kvinner. Denne andelen har vært noenlunde stabil siden BIA ble opprettet.

BIA registrerer også sentrale personer som er involvert i prosjektet. Der er kvinneandelene noe høyere. Mens kun 22 % av prosjektlederne var kvinner i 2018 var 29 % av de sentrale medarbeiderne i prosjektet kvinner.

OM BIA

BIA (Brukerstyrt innovasjonsarena) er et av Forskningsrådets største programmer. BIA finansierer FoU-prosjekter med utgangspunkt i bedriftenes egne strategier.

Prosjektene organiseres i konsortier hvor bedrifter og forskningsmiljøer samarbeider om resultatene. Bedriftene som deltar i prosjektene deler kunnskap samtidig som det bygges verdensledende kompetansemiljøer i Norge. BIA støtter også nyetablerte virksomheter og kan derfor også bidra til entreprenørskap, men dette er ikke hovedformålet med ordningen.

kvinner.²³ Samtidig vet vi lite om hvorfor kvinner er mer trygghetssøkende og søker mindre risiko enn menn.

Kvinner har dårligere tilgang på kapital

Vekstgründere er avhengig av kapital. Dersom menn har bedre tilgang til kapital enn kvinner, vil de også ha bedre forutsetninger for å lykkes med vekstselskaper. Det finnes en rik forskningslitteratur som ser på hvordan formue påvirker sannsynligheten for å etablere egen virksomhet. Siden menn i gjennomsnitt har høyere formue enn kvinner kan dette også påvirke sannsynligheten for å bli gründer.

En norsk studie viser at det er betydelige forskjeller mellom kvinner og menn, både når det gjelder størrelsen på formuen og hvordan formue påvirker sannsynligheten for å bli gründer. Generelt har formue mye sterkere effekt på menns tilbøyelighet til å bli gründer enn kvinners.²⁴ Forskjellene er imidlertid ikke store nok til å forklare mye av de observerte forskjellene.

23 Suttner, Zoller og Rutzler (2019) "Economic behavior of children and adolescents – A first survey of experimental economics results", European Economic Review

24 Berglann med flere (2011) "Entrepreneurship origins and returns, Labour Economics

Vel så viktig som egen formue, er evnen til å tiltrekke seg investeringer fra andre. Flere studier viser at kvinner møter på større problemer enn menn med å få tilgang til kapital.²⁵ Det kan være flere grunner til dette.²⁶ Vi vet at kvinner oftere etablerer virksomheter i næringer med lavere veksttakt, noe som gjør det vanskeligere å tiltrekke seg kapital. I tillegg kan investorer foretrekke å investere i gründerne som ligner på dem selv når det gjelder utdanning og bakgrunn. Når utdanning og erfaring også er kjønnsdelt, kan dette også føre til at menn hovedsakelig investerer i menn.

OECD har gjennomført en studie av kvinnelige gründerne.²⁷ Undersøkelsen bekrefter mye av det samme bildet som er gjengitt i denne handlingsplanen, og viser at kvinneandelen er lavere i Nord-Europa og Skandinavia enn andre steder. Databasen de bruker gjør at de også kan studere hvem som har

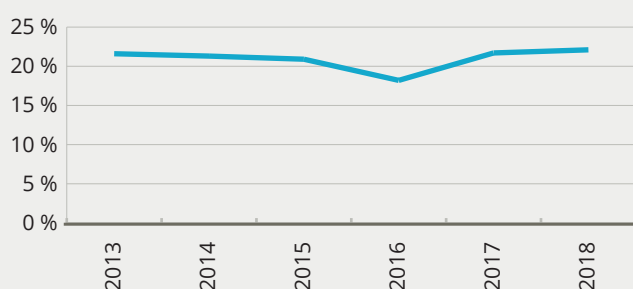
25 Alsos, G. A., Isaksen, E. J., & Ljunggren, E. (2006). New venture financing and subsequent business growth in men- and women-led businesses. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(5), 667-686.

26 Orser, B. J., Riding, A. L., & Manley, K. (2006). Women entrepreneurs and financial capital. *Entrepreneurship Theory and Practice*

27 Lassebie og Sakha (2019): Levelling the playing field: Dissecting the Gender Gap in the Funding of Innovative Start-Ups using Crunchbase, OECD

INKUBASJONSPROGRAMMET

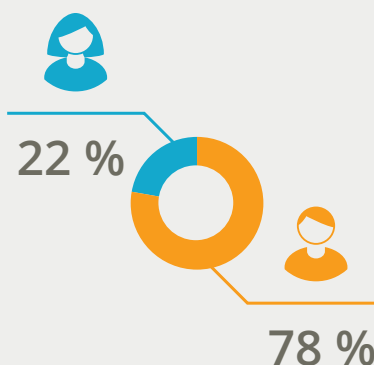
Inkubatorprogrammet

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

420 inkubatorvirksomheter har kvinnelig daglig leder, styreleder og/eller gründer. Dette utgjør 22 prosent av inkubatorvirksomhetene. Andelen har ligget rett over eller under 20 prosent de siste årene. 86 prosent av disse har kvinnelig gründer og 75 prosent har kvinnelig daglig leder.

Inkubasjonsprogrammet retter seg mot virksomheter med vekstpotensial. Det er et mål at flere virksomheter med kvinnelig ledelse kvalifiserer seg for programmet.

OM INKUBASJONSPROGRAMMET

Inkubasjonsprogrammet skal utvikle fremtidens næringsliv gjennom å identifisere, videreutvikle og kommersialisere gode ideer til nye bedrifter, og gi ny vekst i etablert næringsliv. Hovedmålet er økt nasjonal verdiskaping.

En inkubator er et innovasjonsselskap som skal bidra til utvikling og etablering av nye vekstbedrifter og skape vekst i etablert næringsliv. Inkubatoren tilbyr et faglig og sosialt miljø for gründerne, bedrifter, academia, FoU-miljøer, investorer.

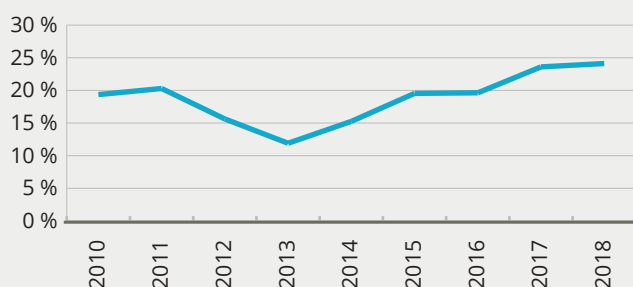
fått finansiering og hvor mye de har fått. De finner at virksomheter som har minst én kvinne i gründerteamet får betydelig mindre kapital enn andre. I tillegg er det mindre sannsynlig at virksomheten blir kjøpt opp. Det er også mindre sannsynlig at virksomheten blir børsnotert, men her er forskjellen mindre.

De finner imidlertid et viktig unntak. Kvinner som eier patenter eller kvinner som har tidligere erfaring som daglig ledere har ikke de samme utfordringene som andre kvinner. Kvinner med utdanningsbakgrunn fra naturfag, teknologifag, ingeniørfag eller matematikk har like stor sannsynlighet for å få finansiering, men får lavere beløp enn menn med tilsvarende utdanningsbakgrunn.

Utdanning og erfaring kan være viktige signal til en potensiell investor. Vi kan ikke si med sikkerhet hvorfor denne typen signal gjør at de utfordringene kvinner ellers kan oppleve med å få finansiering reduseres, men det kan være et tegn på at det er enda viktigere for kvinner enn for menn å ha dokumenterbare kvalifikasjoner når de blir gründere. OECD-studien advarer mot å bruke for sterke virkemidler dersom kvinner i mindre grad søker etter potensielle investorer enn menn. Samtidig kan det være grunn til å tro at kjønnsforskjellene ville vært mindre dersom det var en bedre kjønnsfordelingen blant investorene og flere kvinnelige investorer.

FORNY

Kvinnelig prosjektleder FORNY

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

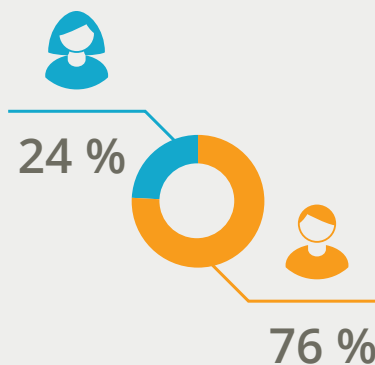
Omtrent en av fire prosjektledere som får støtte fra Forny2020 er kvinner. Andelen har økt fra 12 prosent i 2013.

En prosjektleder kan, men trenger ikke, å være en gründer i virksomheten. Kvinneandelen i Forny2020 er noe høyere enn blant nyetablerte forskningsintensive virksomheter.

OM FORNY

FORNY er Forskningsrådets program for økt kommersiell anvendelse av offentlige finansierte forskningsresultater.

Formålet er å løfte frem de mest lovende prosjektene som, dersom de lykkes, vil kunne resultere i nye patenter, lisensavtaler, investeringer, arbeidsplasser og bedriftsetableringer. FORNY har ingen prioriterte tematiske-, faglige-, sektor- eller næringsområder.

INVESTINOR

Investinor AS er et statlig eid investeringsselskap. Formålet er å bidra med kapital for å få fram flere verdensledende norske virksomheter. Som for mange andre som investerer i nyetablerte vekstbedrifter, har det vært en utfordring at kvinneandelen i ledelsen i virksomhetene som Investinor investerer i er lav. I 2018 var det kun 18 prosent av førstegangsinvesteringene til Investinor som gikk til virksomheter med enten kvinnelig daglig leder eller styreleder.

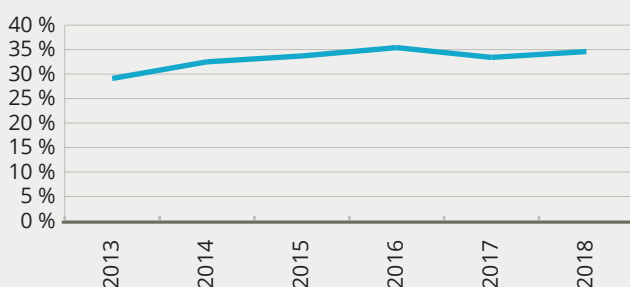
I 2017 satte Investinor seg konkrete mål om å øke kvinneandelen i selskapene de investerer i. Målet er at det skal være kvinner i alle styrer og ledergrupper senest innen 3 år etter Investinors første investering i selskapet. 52 prosent av porteføljen har per dags dato kvinner i styret og 79 prosent har kvinner i ledelsen. Investinor vil bidra til å identifisere flere kvinnelige styrekandidater, både generelt og i selskaper der de sitter i valgkomiteen. Investinor har bl.a. påbegynt en jobb med å kartlegge styrekandidater innenfor teknologisektoren i Norden, da med særlig vekt på kvinnelige kandidater.

Et tiltak for økt likestilling kan være å få flere kvinnelige forvaltere. Investinor har også satt seg mål om å øke andelen kvinnelige forvaltere i selskapet som i 2018 kun var på 15 prosent. De har satt seg et mål om å doble antallet kvinnelige forvaltere.

Investinor vil fortsette å jobbe aktivt med å rekruttere kvinner til lederstillinger i porteføljeselskapene. Investinor vil blant annet sende brev til samtlige porteføljeselskaper hvor det påminnes om Investinors målsetning om kvinnerepresentasjon, med en oppfordring om å vektlegge dette i rekrutteringsprosesser.

NÆRINGSHAGEPROGRAMMET

Næringshageprogrammet

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

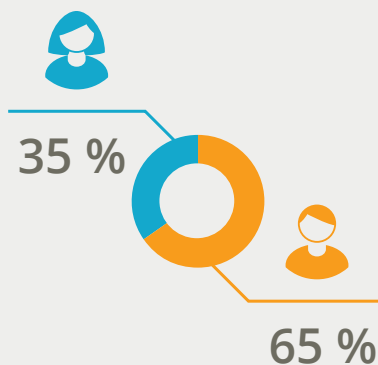
Over tredjedelen av virksomhetene i næringshageprogrammet har kvinnelig ledelse, dvs enten daglig leder, styreleder eller kvinnelig gründer. Av disse har 88 prosent kvinne som daglig leder og 59 prosent kvinnelig styreleder.

Det har vært en svak økning i virksomheter med kvinnelig leder i næringshageprogrammet siden 2013. Kvinneandelen er omtrent på nivå med andelen kvinnelige gründere i næringslivet som helhet og illustrerer også at næringshageprogrammet retter seg mot bredden i norsk næringsliv.

OM NÆRINGSHAGEPROGRAMMET

Næringshageprogrammet har som hovedmål å bidra til økt verdiskaping, vekst og utvikling av norsk næringsliv, fortrinnsvis i distriktene. Næringshageprogrammet skal i tillegg være et virkemiddel for fylkeskommunen og bidra til at fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør styrkes.

Næringshagen er et bedriftsfellesskap som arbeider for utvikling av næringslivet i sin region. Næringshagemiljøet består av en rekke bedrifter som er samlokaliserte i næringshagen eller tilknyttet denne.

Linda Walsøe, Wik & Walsøe – Female Entrepreneur 2013.

Hvordan er næringsdrivende ivaretatt i folketrygdloven?

Dagpenger

Et hovedformål med dagpenger under arbeidsløshet, er å kompensere for *arbeidstakers* tap av *arbeidsinntekt*. En person som ikke har hatt inntekt som ansatt arbeidstaker, har altså ikke rett til dagpenger. I tillegg stilles det krav om at arbeidstiden er redusert med minst 50 prosent.²⁸, jf. folketrygdloven § 4-3 annet ledd.

Bakgrunnen for at selvstendig næringsdrivende ikke får dagpenger, er at disse må antas å ha større innflytelse over egen arbeidssituasjon enn arbeidstakere med lønnsinntekt. Selvstendig næringsdrivende vil dermed kunne styre både arbeidstid og inntekt på en annen måte enn ansatte lønnsstakere, for eksempel ved selv å bestemme hvor mye han eller hun vil ta ut av virksomheten til personlig bruk, og hvor mye han eller hun faktisk arbeider i virksomheten. Dette gjør

²⁸ Jf. folketrygdloven § 4-1. og § 4-3 første ledd.

det vanskelig å beregne både tap av inntekt og tap av arbeidstid. Det er dermed heller ikke enkelt å avgjøre når næringsdrivende er reelt ledige og søkere til annet arbeid.

Næringsdrivende kan motta overgangsstønad, ettersom vilkårene for rett til stønader etter folketrygdloven kap. 15 ikke er knyttet til tidligere arbeid eller inntekt, men til eneomsorg for (små) barn.

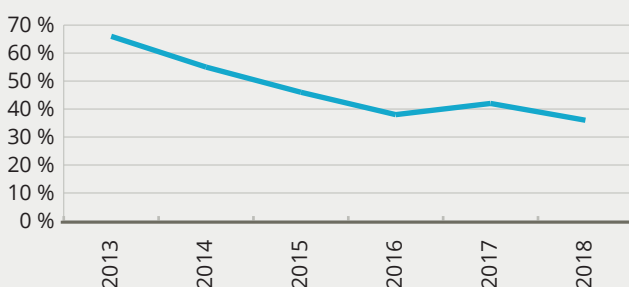
Sykepenger

Til selvstendig næringsdrivende ytes det etter dagens regler sykepenger med 75 prosent av sykepengegrunnlaget.²⁹ Til arbeidstakere og frilansere ytes det sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget.

²⁹ folketrygdloven § 8-34 første ledd

MENTORORDNINGEN

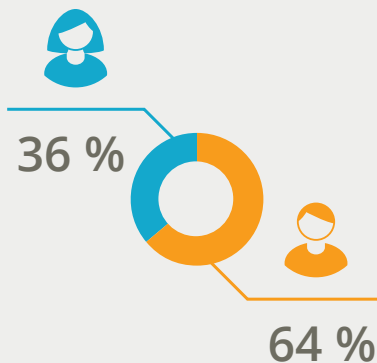
Mentor, andel kvinnekryss

OM MENTORORDNINGEN

Mange gründere har behov for kunnskap om det å drive egen virksomhet, forretningsutvikling og markedsmuligheter. Mentortjenesten tilbyr personlig veiledning og oppfølging.

Koblingen mellom gründer og mentor utføres av eksterne miljøer; Ernst og Young, Connect Norge eller Kunnskapsparken i Bodø. Hensikten er å finne en mentor som passer til gründeren.

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

Mentorordningen er et av programmene med høyest kvinneandel, men andelen har vært fallende. I 2013 ble kravet om at kvinner under 35 år skulle prioriteres fjernet. Samtidig ble kravet til innovasjonshøyde skjerpet. Til sammen har dette ført til at kvinneandelen har falt til i underkant av 40 prosent, noe som omtrent tilsvarer andelen kvinner blant alle typer gründere.

En selvstendig næringsdrivende kan mot særskilt premie tegne forsikring som kan gi rett til sykepenger med a) 75 prosent av grunnlaget fra første sykedag, b) 100 prosent fra 17. sykedag eller c) 100 prosent fra første sykedag.³⁰

Regjeringen ønsker å gi bedre dekning av sykepenger til selvstendig næringsdrivende. I forbindelse med behandling av revidert nasjonalbudsjett våren 2019 ble det vedtatt at dekningsgraden for sykepenger til selvstendig næringsdrivende skal økes fra 75 til 80 prosent fra 1. oktober 2019.³¹

Dagpenger under etablering av egen næringsvirksomhet

For å motta dagpenger må man som hovedregel være *reell arbeidssøker*, dvs. aktivt arbeidssøkende, villig og i stand til å ta enhver jobb, når og hvor som helst i landet.

³⁰ folketryktdloven § 8-36 første ledd

³¹ Dette medfører at også forsikringsbestemmelsen § 8-36 første ledd a endres, slik at en selvstendig næringsdrivende mot særskilt premie kan tegne forsikring for å få rett til dekning med 80 prosent av sykepenges grunnlaget fra første dag.

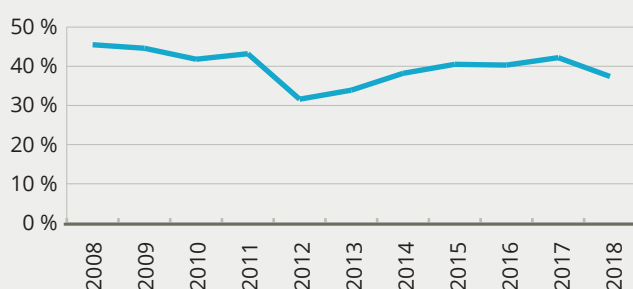
Fordi det er ønskelig å oppmuntre til egenetablering av næringsvirksomhet som kan bidra til selvforsørging, kan dagpengemottakere søke om å få beholde dagpengene i en periode mens de etablerer egen virksomhet, og altså *ikke* fyller kravet om å være reell arbeidssøker. Dagpenger under etablering kan i dag innvilges til nyetablering av egen virksomhet, dersom det foreligger en næringsfaglig uttalelse som bl.a. omfatter en vurdering av om etableringen antas å føre til selvforsørgelse.

Våren 2016 ble perioden med adgang til dagpenger under etablering utvidet fra ni til sammen tolv måneder, fordelt på en utviklingsfase på inntil åtte måneder og en oppstartsfase på inntil fire måneder. I praksis har det vist seg å være vanskelig å skille klart mellom utviklings- og oppstartsfasen, fordi det ofte vil være en glidende overgang mellom fasene. Med virkning fra 1. januar 2018 stilles det ikke lenger krav til en slik faseinndeling. Dette har bidratt til å forenkle ordningen både for den enkelte og for forvaltningen.

Endringene har ført til at flere har benyttet adgangen til å etablere egen virksomhet mens man mottar dagpenger.

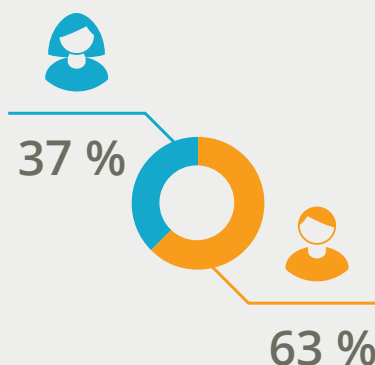
STUDENTBEDRIFT

Studentbedrift

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

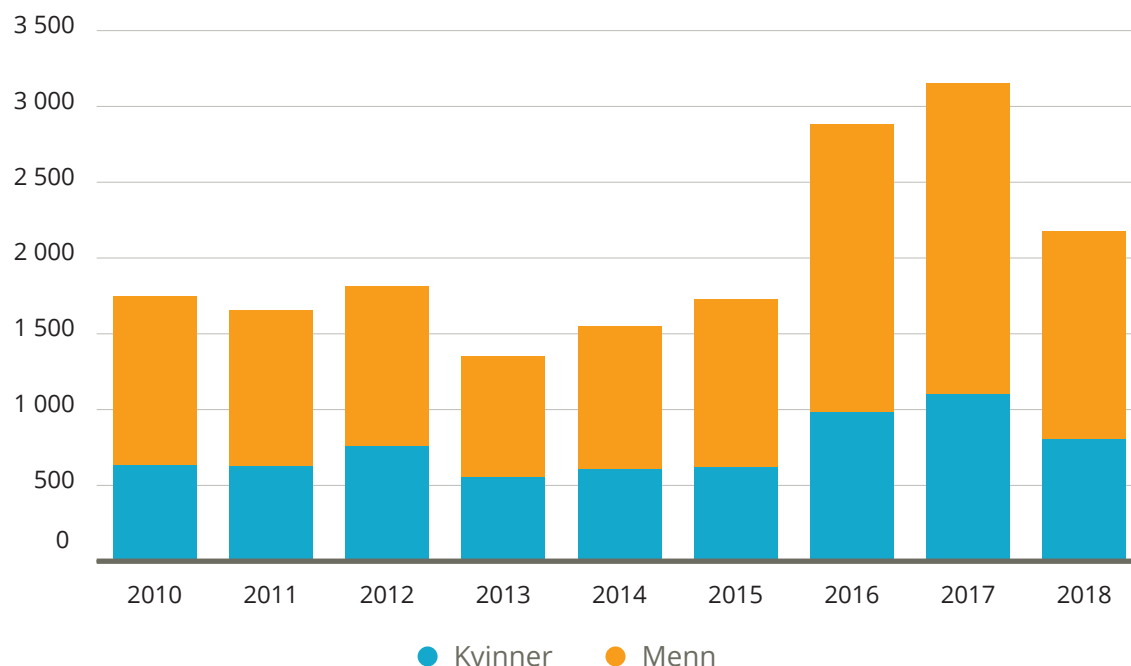
393 kvinner etablerte studentbedrift gjennom Ungt entreprenørskap i 2018. Dette utgjør 37 prosent av deltakerne. Ungt entreprenørskap har ambisjoner om at antall deltakere skal tredobles innen 2021. De har også ambisjoner om å spre programmet til flere utdanningsinstitusjoner, inkludert studier med høyere kvinneandeler.

OM STUDENTBEDRIFT

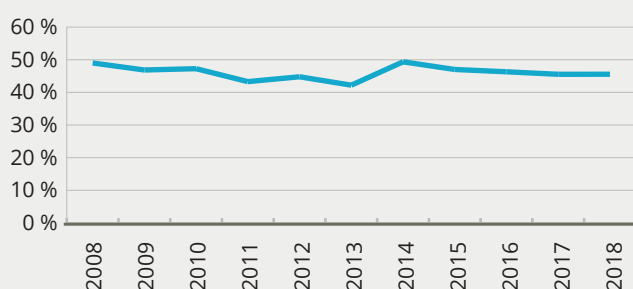
Programmet Studentbedrift tar utgangspunkt i en erfaringsbasert læringsstrategi hvor studentene må være aktive i tilegningen av ny kunnskap. Fokuset ligger på læringen som skjer i arbeidsprosessen når bedriften blir startet opp, drevet og avviklet. Gjennom å drive egen studentbedrift får studentene brukt teoretisk kunnskap i praksis samt se hvordan markedet responderer på deres forretningsidé.

ANTALL VEDTAK OM DAGPENGER UNDER ETABLERING AV EGEN VIRKSOMHET 2010 TIL 2018, FORDELT PÅ KJØNN

UNGDOMSBEDRIFT

Kvinneandel

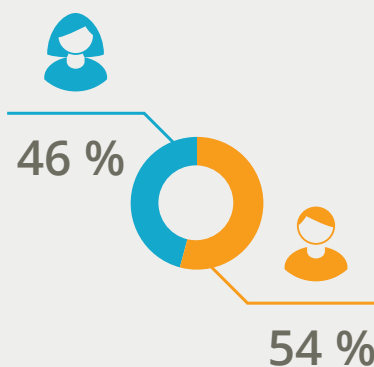
RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

Mer enn 5000 jenter etablerte ungdomsbedrift i 2018. Dette utgjorde 46 prosent av alle deltakerne. Andelen har ligget på i underkant av 50 prosent siden 2008.

Ungt entreprenørskap har mål om å vokse med 10 prosent i perioden 2019 til 2021. Dette vil bidra til at enda flere jenter får erfaring med å etablere virksomheter og bedre forutsetninger for å bli gründere senere.

OM UNGDOMSBEDRIFT

Ungdomsbedrift (UB) gir elever i videregående skole erfaring med bedriftsetablering innenfor trygge rammer. Gjennom et skoleår skal elevene etablere, drive og avvikle en ungdomsbedrift med lærer som veileder og en mentor fra lokalt næringsliv. Elevene arbeider ut ifra en konkret produktidé og realiserer denne gjennom produksjon, markedsføring og salg. Grunnlaget for bedriften er elevenes egne ideer, basert på en prosess med idé- og produktutvikling.

Etablering av egen virksomhet som yrkesrettet aktivitet – overgangsstønad – folketrygdloven kap. 15

Enslig mor eller far har på visse vilkår rett til overgangsstønad. Ved eneomsorg for barn over ett år, stilles det krav om yrkesrettet aktivitet for å beholde stønaden. I tillegg til utdanning eller arbeid, kan en slik aktivitet være etablering av egen virksomhet.³² For å få egenetablering godkjent som yrkesrettet aktivitet, må det på samme måte som når det gjelder etablering med dagpenger, foreligge en næringsfaglig uttalelse som blant annet inneholder en vurdering av om etableringen antas å føre til selvforsørgelse.

Etablering av egen virksomhet som arbeidsrettet tiltak – arbeidsavklaringspenger

For å få rett til arbeidsavklaringspenger må man ha fått nedsatt arbeidsevnen med minst halvparten. Sykdom, skade eller lyte må være en vesentlig medvirkende årsak til den nedsatte arbeidsevnen. Det er videre et

vilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at man har behov for behandling eller arbeidsrettet tiltak mv for å få skaffe eller beholde arbeid. Etablering av egen virksomhet kan være et slikt arbeidsrettet tiltak.

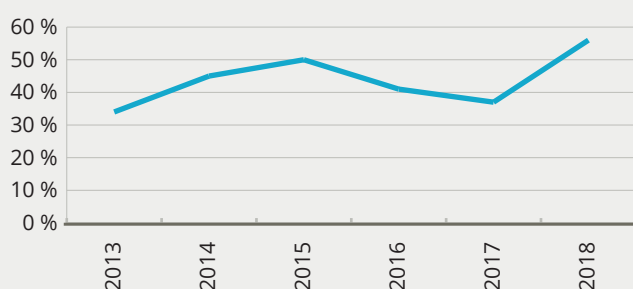
Etter folketrygdloven § 11-15 kan det gis arbeidsavklaringspenger til et medlem som etablerer egen virksomhet, når etableringen antas å føre til at medlemmet blir selvforsørget, eventuelt i kombinasjon med gradert uføretrygd. Etableringen må gjelde ny virksomhet. Arbeidsavklaringspenger kan gis i en utviklingsfase på inntil seks måneder og/eller en oppstartfase på inntil tre måneder.

Inntekt fra oppstartfasen skal ikke føre til reduksjon av arbeidsavklaringspengene. Inntekt fra arbeid ved siden av etableringen skal føre til reduksjon av arbeidsavklaringspengene.

³² se folketrygdloven § 15-6

EMAX

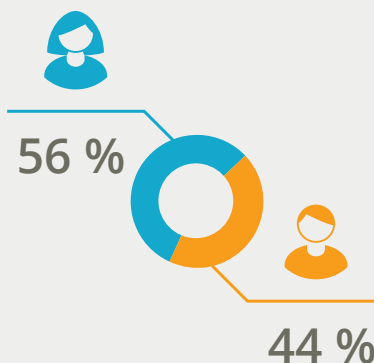
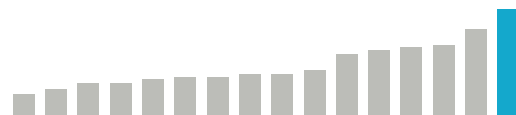
Emax

RELEVANS FOR KVINNELIG ENTREPRENØRSKAP

Emax er en møteplass som har truffet potensielle kvinnelige gründere i stor grad. Blant virkemidlene vi har sett på er det det eneste virkemiddelet som har overvekt av kvinner.

Emax har siden starten i 2012 hatt høy kvinneandel. Utfordringen har vært at for få starter egen virksomhet etterpå. En utfordring blir å få flere av deltakerne til å starte virksomheter med stort vekstpotensial.

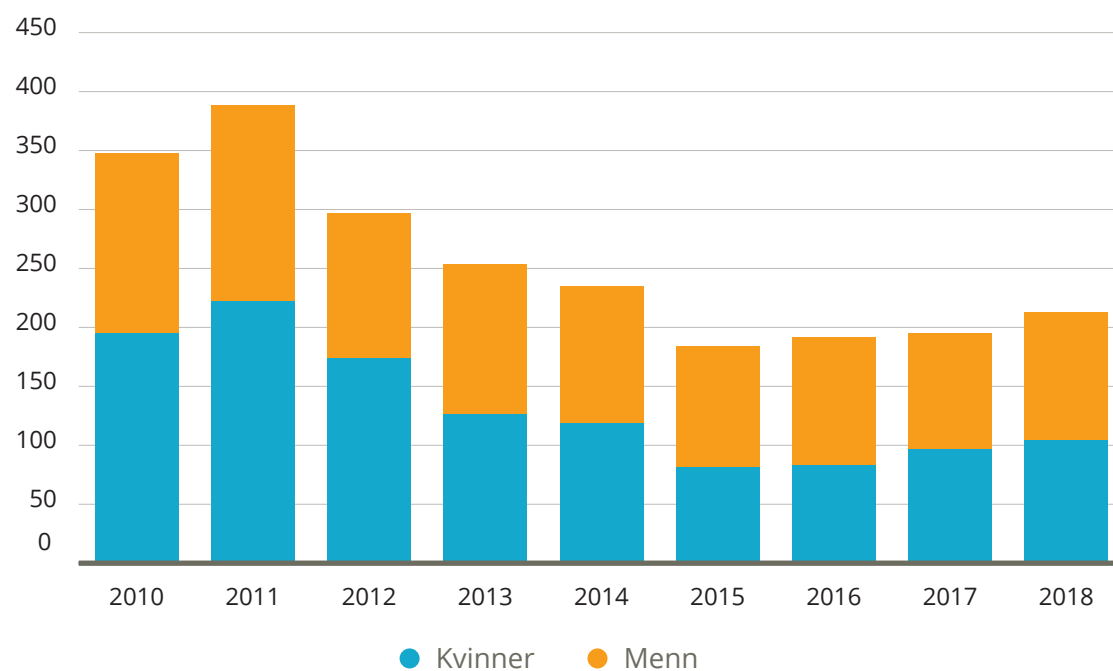
OM EMAX

Emax er en møteplass for unge mennesker som er opptatt av entreprenørskap, og som ønsker å starte og lede egen virksomhet en gang i framtiden. Deltakerne blir utfordret på lederegenskaper, vurderinger og samarbeidsevne.

Innovasjon Norge arrangerer også en konkurranse i forbindelse med møteplassen, der premien er en reise for å utvide nettverk og lære mer om å bygge og skalere opp en bedrift. Tidligere vinnere har dratt til London, Silicon Valley, Shanghai og Toronto.

ANTALL PERSONER MED EGENETABLERING SOM TILTAK HOS NAV, 2010-2018, FORDELT PÅ KJØNN

Gründere i helse og andre tjenesteytende næringer

I helsesektoren har vi flere eksempler på at arbeidstakere får ideer om produkter eller prosesser som kan forbedres, med bakgrunn i egen erfaring. Dette ser vi eksempler på både i spesialist- og i primærhelsetjenesten.

Utnyttelse av handlingsrommet og bedre tilrettelegging for utvikling av denne type erfaringsbaserte ideer, kan gi positive effekter i form av effektivisering og bedre løsninger i framtidens helse- og omsorgstjenester. Kultur og holdninger er viktig for at slike prosesser kan muliggjøres. Nytenking og innovasjon innenfor helse- og omsorgssektoren kan bidra til å løse utfordringene som oppstår med et stadig større antall eldre og pleietrengende.

I helse- og omsorgssektoren er det mange kvinnelige arbeidstakere. Regjeringen vil fremme tiltak som styrker kvinnelig gründerskap og velferdsinnovasjon. Interesse, kunnskap og kompetanse påvirker den enkeltes holdninger og evne til å tenke innovativt og utvikle nye løsninger. Dette formes blant annet gjennom utdanning. Gjennom entreprenørskap i utdanning og opplæring bedres framtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap.

En stor del av utdanningsløpene for helsefagutdanningene skjer gjennom praksis i helse- og omsorgssektoren. Dersom det er lite oppmerksomhet om nytten av og mulighetene for entreprenørskap og kommersialiseringsaktiviteter, både i utdanningsinstitusjonene og på praksisfeltet, bidrar også dette til manglende bevissthet hos den enkelte og manglende kultur for kommersialisering som sådan.

Gründerskap basert på forskning

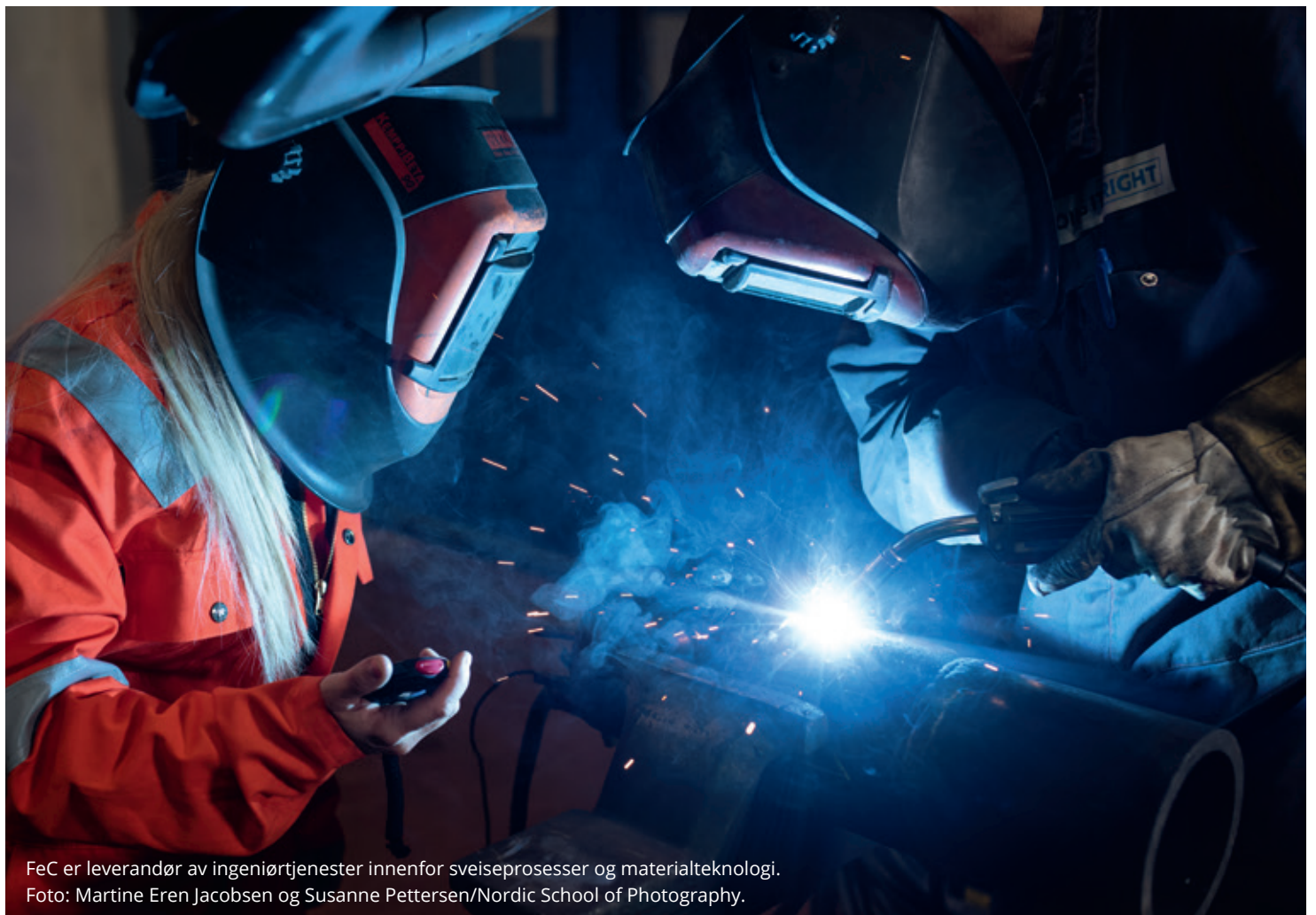
Teknologi- og ingeniørfag er gründertunge fag, og regjeringen vil ha flere kvinner inn i disse fagene. Derfor økte regjeringen støtten til programmet Jenter og teknologi med 1 mill. kroner til 3,5 mill. kroner i budsjettet for 2019. Målet er å øke andelen jenter i teknologi på alle nivå i skolen.

Det er etablert initiativer som er rettet mot studenter for å fremme kommersialisering av forskning og entreprenørskap. Noen av disse er særlig rettet inn mot helsefaglige utdanninger. Det gjelder for eksempel

Helseinnovatørskolen som er et initiativ fra UiO, NTNU i Trondheim og Karolinska Institutet i Stockholm, i samarbeid med Nansen Neuroscience Network. Formålet er å opprette kontakt mellom forsker og studenter og helsenæring for å dele kunnskap om praktisk innovasjon og entreprenørskapskompetanse. Det finnes også andre initiativer som ikke er spesifikt rettet mot helse- og omsorgsfag, slik som StudEnt, under FORNY-ordningen i Norges forskningsråd; SparkNTNU og Insj UiO, hvor studenter gir veiledning til studentgründere; Gründerskolen og NTNU entreprenørskap. Det foreligger imidlertid ingen samlet oversikt over hvilket tilbud om og opplegg for entreprenørskapsundervisning som finnes i de helsefaglige utdanningene.

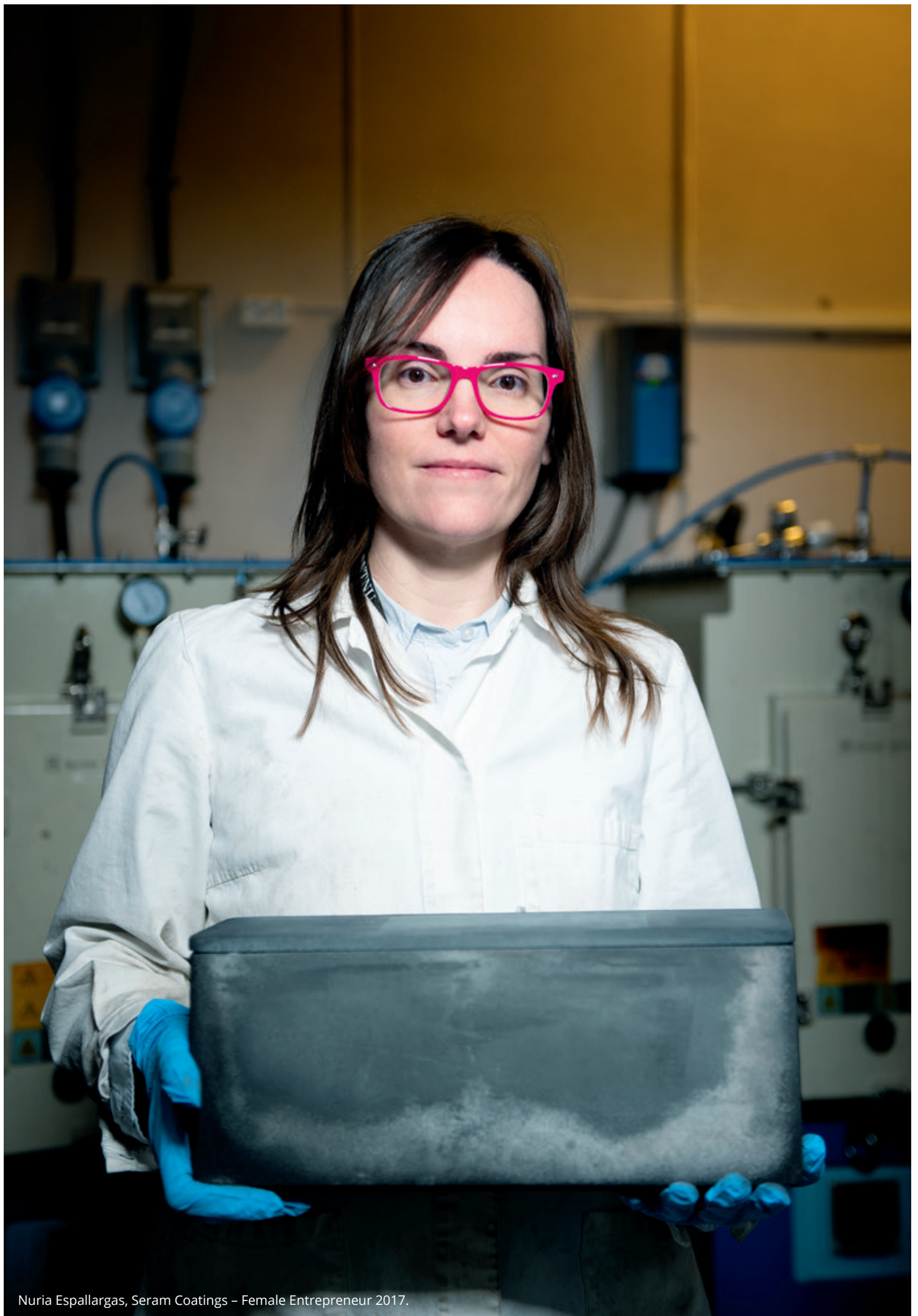

Kriss Rokkan Iversen, Salt – Female Entrepreneur 2014. Foto: Ingvill Warholm.

FeC er leverandør av ingeniørtjenester innenfor sveiseprosesser og materialteknologi.
Foto: Martine Eren Jacobsen og Susanne Pettersen/Nordic School of Photography.

Nuria Espallargas, Seram Coatings – Female Entrepreneur 2017.

Tiltak

Tiltak 1: Regjeringen vil kartlegge hvordan virkemidlene fordeler seg på kjønn og etablere felles standarder sånn at vi kan ha oversikt over hvor mye støtte som går til kvinnelige gründere

---

Regjeringen vil kartlegge kvinneandeler i virkemiddelapparatet på en systematisk måte. For å kunne gjøre det må kvinneandelene kunne måles på tvers av virkemidler ved hjelp av felles definisjoner. Kunnskap er en viktig forutsetning for å utforme en god og treffsikker politikk. I denne handlingsplanen har vi presentert en oversikt over kvinneandeler i virkemiddelapparatet og i enkeltvirkemidler fordelt på kjønn. Tallene viser at kvinneandelene er lave, og særlig for virkemidler som tilbyr kapital i en eller annen form.

Fra 2020 vil fylkeskommunene som følge av regionreformen få et større økonomisk handlingsrom til å innrette næringspolitikken i sitt fylke. Statistikk for virkemidler skal utformes på en slik måte at den også kommer fylkeskommunene til gode.

Prosjektet skal bruke den eksisterende virkemiddeldatabasen og øvrige registerdata til å identifisere gründere som har fått støtte og beregne kvinneandeler med det som utgangspunkt. Tiltaket skal i så liten grad som mulig medføre økt rapporteringsbyrde for virkemiddelaktørene eller virksomhetene.

Tiltak 2: Regjeringen vil få bedre statistikk over etablerere inkludert bedre oversikt over hvordan de fordeler seg på kjønn

---

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp kartleggingsarbeidet som Statistisk sentralbyrå har gjort for oss i forbindelse med denne planen og jobbe for at det kan produseres jevnlig statistikk over etablerere i norsk næringsliv og hvordan disse fordeler seg på kvinner og menn. En statistikk, der observasjonsenheten er gründere, vil gjøre det mulig å koble på andre former for personkarakteristikk som utdanning, alder, familiesituasjon og tidligere inntekt. Statistikken skal også gjøre det mulige å vurdere regionale forskjeller.

Tiltak 3: Regjeringen vil finansiere Global Entrepreneurship Monitor for 2019

Handelshøyskolen i Nord-Norge, ved Nord universitet har gjennomført Global Entrepreneurship Monitor fram til 2015. Regjeringen vil bidra med finansiering slik at Global Entrepreneurship Monitor blir gjennomført i Norge i 2019.

Global Entrepreneurship Monitor er en internasjonal undersøkelse som gir sammenlignbare tall på tvers av land. Tallgrunnlaget vil supplere den nasjonale statistikken og gir utfyllende informasjon om holdninger til gründerskap og underliggende motivasjon for å bli gründer.

Tiltak 4: Regjeringen vil vurdere om man kan bruke andre kriterier i tillegg til alder for virkemidler som støtter unge virksomheter

---

Kvinnens selskaper vokser ofte saktere enn selskaper startet av menn. Dette kan skyldes utfordringer med å hente ekstern kapital eller gründerens ønske om å finansiere veksten gjennom overskuddet i virksomheten. En svak vekstkurve i starten, kan bidra til at det tar lengre tid før man ser potensialet i prosjektene. Flere av virkemidlene opererer med aldersgrenser for hvor gamle virksomheter kan være for å få støtte fra virkemidlene rettet mot gründere. Dette gjelder for eksempel Etablerertilskudd som har en kvinneandel på kun 14 prosent.

Regjeringen vil i samarbeid med Innovasjon Norge og andre virkemiddelaktører vurdere å utvide aldersbegrensningene og supplere med andre kriterier som fortsatt sikrer at støtten går til virksomheter som er i en etableringsfase eller tidlig vekstfase. I dag er denne 3 år for markedsavklaringsstilskudd og 5 år for kommersialiseringstilskudd fra virksomheten ble etablert i Brønnøysundregisteret.

Tiltak 5: Regjeringen vil legge frem en stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor

---

Offentlig sektors samarbeid med oppstartsselskaper er et område som ikke har vært spesielt prioritert i arbeidet med offentlige anskaffelser. Samtidig ser vi at det er dette som er i fokus når det etableres nye satsinger for offentlig-privat samarbeid rundt omkring i Europa. Her er det et stort potensial for økt samhandling. Regjeringen har som mål å få til økt samhandling mellom offentlig sektor og oppstartsselskaper, slik at innovasjonspotensialet fortløpende kan utnyttes i offentlig velferdsproduksjon. Offentlige anskaffelser spiller en viktig rolle for gründere som har offentlig sektor som potensielle kunder.

Mange av de mest relevante sektorene er kvinnedominerte og kan ha stor betydning for den muligheten kvinner og menn har for å etablere virksomheter i disse sektorene. Stortingsmeldingen vil behandle disse temaene og vurdere hvordan samhandlingen mellom offentlig sektor og oppstartsselskaper kan styrkes.

Tiltak 6: Regjeringen vil kartlegge entreprenørskapsundervisning og behovet for eventuelt å styrke denne innenfor de helsefaglige utdanningene

---

Gründere bidrar til å utvikle morgendagens næringsliv og nye lønnsomme arbeidsplasser. Ofte er det gjennom nyetablerte bedrifter at nye ideer, varer og bedre tjenester kommer inn i markedet. Innenfor helsesektoren har vi flere eksempler på at arbeidstakere får ideer om produkter eller prosesser som kan forbedres, med bakgrunn i egen erfaring. Dette ser vi eksempler på både i spesialist- og i primærhelsetjenesten.

Interesse, kunnskap og kompetanse påvirker den enkeltes holdninger og evne til å tenke innovativt og utvikle nye løsninger. Dette formes gjennom utdanning. Gjennom entreprenørskap i utdanning og opplæring bedres framtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap.

Regjeringen vil kartlegge entreprenørskapsundervisning og behovet for eventuelt å styrke denne innenfor de helsefaglige utdanningene.

Tiltak 7: Regjeringen vil følge opp Stortingsmeldingen om helsenæringene

---

Regjeringen la våren 2019 frem Meld. St. 18 (2018–2019) Helsenæringen — Sammen om verdiskaping og bedre tjenester. Med den ønsker Regjeringen å bidra til økt verdiskaping i norsk økonomi, flere lønnsomme arbeidsplasser og en bedre og mer effektiv helse- og omsorgstjeneste. Meldingen har flere tiltak som skal gjøre det enklere å drive nærings- og gründervirksomhet i helsenæringen. Regjeringen vil følge opp tiltakene i meldingen.

Tiltak 8: Prioritere sektorer og tilgang til offentlig marked

---

Kvinnelige gründere gjør det bra i kvinnedominerte næringer, som helse, omsorg, undervisning og kultur. Det bør derfor vurderes å igangsette tiltak for flere gründere i noen av disse næringene.

Regjeringen vil vurdere om Innovasjonskontrakter kan brukes til å utvikle flere prosjekter i helse og omsorg. Kvinneandelen på Innovasjonskontrakter er lav, noe som skyldes at det er få prosjekter med stort vekstpotensial som når opp i konkurransen med andre gode prosjekter. I flere av sektorene der det er mange kvinner, som for eksempel i helsesektoren, er det foreløpig for få prosjekter med stort vekstpotensial.

I mange kvinnedominerte næringer møter gründere tung konkurranse fra det offentlige, ikke minst på det kommunale markedet. I rapporten «Kvinnelig entreprenørskap i Norge – utviklingstrekk, hindre og muligheter» (2019) peker Menon Economics på at særvilkår som gjør det økonomisk mer gunstig å drive virksomhet i kommunal regi, gjør det vanskeligere for kvinner å lykkes som entreprenører. Det handler om statens og kommunenes innkjøpspolicy, MVA-regler og ulike krav til tilsyn og regulering. Disse ordningene kan være et hinder for kvinnelig entreprenørskap, og bør gjennomgås i lys av dette.

Tiltak 9: Regjeringen vil vurdere tiltak som mobiliserer flere kvinnelige vekstgründere

---

Rollemodeller er viktig for å inspirere og mobilisere flere kvinner til å velge gründerskap. Regjeringen mener det er viktig å fortsette med rollemodellpriser som Female Entrepreneur.

Kvinner etterspør kompetanse rundt strategi og ledelse, kapitalinnhenting og vekst. I 2018 øremerket Innovasjon Norge derfor mentormidler til mangfold (kvinner og flerkulturelle). Mentortjenesten gir gode resultater i form av sparringspartner og nytt nettverk, som kan åpne dører, og dermed bidra til at flere selskaper med kvinnelig gründer vokser. Regjeringen vil vurdere flere tiltak som mobiliserer flere kvinner til å nå opp i konkurransen om virkemidlene.

Porselen fra Wik & Walsøe.

Foto: Martine Eren Jacobsen og Susanne Pettersen/Nordic School of Photography.

Metizoft er leverandør av dataverktøy for registrering av miljøfarlige stoffer på skip.

Foto: Vilde Støkket Bråten og Monica Svendsen/Nordic School of Photography.

Tiltak 10: Skatteregler

Skatte- og avgiftssystemet er en viktig del av rammebetingelsene i små og mellomstore bedrifter. Utformingen av skatter og avgifter påvirker blant annet lønnsomhet av å etablere og drive virksomhet, tilgang til kapital, investeringer og arbeidsmarkedet. Regjeringen har gjort flere endringer i skattesystemet som kan bidra til å fremme verdiskaping, også i små og mellomstore bedrifter. Blant annet er selskapsskatten redusert fra 28 til 22 prosent.

Opsjonsbeskatning

For små gründerbedrifter med vekstambisjoner kan det være utfordrende å hevde seg i konkurransen om de beste hodene, mot større selskaper som kan tilby bedre lønnsbetingelser. Opsjoner kan benyttes som en delvis erstatning for ordinær lønn og gir mulighet til å dele eierskap, risiko og potensiell verdiskaping med ansatte som kommer inn i selskapet etter etablering. Tildeling av opsjoner gjør at den ansatte får en direkte økonomisk interesse i at verdien av selskapets aksjer utvikler seg så godt som mulig. Samtidig bidrar opsjoner til å redusere likviditets- og kapitalbehovet i selskapet.

I forbindelse med statsbudsjettet for 2018 ble det i tillegg innført en ny, særskilt beskatningsordning for opsjoner i arbeidsforhold for ansatte i små nyetablerte selskaper. Ordningen innebærer en ytterligere utsettelse av skatteplikten, fram til den ansatte selger aksjene som ble kjøpt ved innløsning av opsjonen.

Flere aktører peker på at dagens regler for opsjonsbeskatning er krevende for små gründerbedrifter, og Kapitaltilgangsutvalget anbefalte at ordningen med utsatt beskatning av opsjoner i arbeidsforhold gjøres vesentlig mer attraktiv.

Regjeringen vil:

Vurdere Kapitaltilgangsutvalgets utredning og anbefalinger, herunder endringer i beskatning av ansatteopsjoner i små, nyetablerte selskaper.

- Prioritere skatte- og avgiftsendringer som styrker vekstevnen i økonomien, letter omstilling og skaper nye arbeidsplasser.

Tiltak 11: Enkeltpersonforetak

En liten bedrift har mindre administrativ kapasitet enn større bedrifter til å drive med aktiviteter som ligger utenfor kjernevirksomheten. De er i betydelig grad avhengig av å bruke arbeidskraft og tiden på å produsere varer og tjenester. De må samtidig stort sett etterleve det samme regelverket og rapportere omtrent like mye til myndighetene som større bedrifter. Det medfører at krav og rapporteringer koster relativt sett mer for små bedrifter. Alle forenklinger som bidrar til å redusere de administrative byrdene vil derfor bety relativt sett mer for små bedrifter. Det vil gi dem bedre vilkår for satsing på omstilling, vekst og utvikling og er helt avgjørende for funksjonelle og livskraftige samfunn over hele landet.

Regjeringen vil:

- Fortsette og forsterke innsatsen med å redusere næringslivets kostnader ved å forenkle rapportering, lover og regler.
- Utrede muligheten for forskyvning i forfallsterminene for selvstendig næringsdrivende og småbedrifters skatter og sosiale avgifter.
- Utrede en modell med minstefradrag for selvstendig næringsdrivende som alternativ til faktiske fradrag.

Tiltak 12: Sosiale rettigheter for selvstendig næringsdrivende

---

Gode sykelønns- og inntektssikringsordninger gir økonomisk og sosial sikkerhet. Mangelfulle rettigheter ved sykdom trekkes frem som en sentral utfordring ved det å starte og drive egen virksomhet. Regjeringen økte derfor dekningsgraden fra 65 til 75 prosent i 2017. Regjeringen fortsetter å bedre rammevilkårene for gründere og fra 1. oktober 2019 vil dekningsgraden øke til 80 prosent.

Selvstendig næringsdrivende kan kjøpe frivillig sykepengeforsikring hos NAV som gir 100 prosent dekning, men denne ordningen er lite brukt. Premien for ordningen ble satt ned fra 2,0 prosent til 1,9 prosent av premiegrunnlaget, som er beregnet på bakgrunn av gjennomsnittlig næringsinntekt i de tre siste årene, fra og med januar 2019.

Frem til juli 2015 var omsorgspenger ved fravær fra arbeid ved barns sykdom forbeholdt arbeidstakere. Regjeringen innførte da rett til omsorgspenger fra NAV fra 11. fraværsdag, for frilansere og selvstendig næringsdrivende. De som har omsorg for et kronisk sykt eller funksjonshemmet barn over 12 år, kan søke om utvidet antall omsorgsdager og kan få omsorgspenger fra inntil første dag. Frilansere og selvstendig næringsdrivende er på lik linje med arbeidstakere omfattet av endringene i pleiepengeordningen, som blant annet gir rett til pleiepenger med 100 prosent av grunnlaget i inntil 18 år, ved fravær fra arbeid på grunn av kontinuerlig tilsyn og pleie av sykt barn.

Regjeringen vil:

- Foreta en gjennomgang av alle rammevilkår og ordninger for gründere og selvstendig næringsdrivende, blant annet sosiale rettigheter og sykepenger
- Utrede en ordning der selvstendig næringsdrivende beholder opptjente rettigheter til dagpenger i en utvidet periode ved overgang fra lønnet arbeid til egen virksomhet

Tiltak 13: Gründervisum

Regjeringen vil føre en næringspolitikk som gir gode rammer for gründere og oppstartsselskaper, slik at det blir lettere og tryggere å skape nye arbeidsplasser. Regjeringen vil vurdere å innføre en ordning med gründervisum for å trekke kapital og innovasjonskraft til Norge.

Kathrine Molvik, FeC
– Female Entrepreneur 2016.

Foto: Vilde Støkket Bråten og Martine Eren Jacobsen.

Foto: Vilde Støkket Jacobsen
og Martine Eren Jacobsen/
Nordic School of Photography.

Sigrun Syverud, Fjong Norge

Sigrun Syverud etablerte i 2016 selskapet Fjong Norge. Syverud har utviklet en webplattform for deling av klær som gjør det mulig å leie klær i stedet for å kjøpe dem. Plattformen gir også mulighet til å utleie av plagg fra brukerne. Ambisjonen for selskapet er at delingsplattformen får global utbredelse for å gjøre det lettere å dele enn å kjøpe klær. Syverud fikk ideen til å begynne med utleie av klær på bakgrunn av at klesindustrien er en av de mest forurensende næringene i verden. Ved å leie klær utnyttes ressursene på en bedre måte. Syverud ble kåret til Female Entrepreneur 2019.

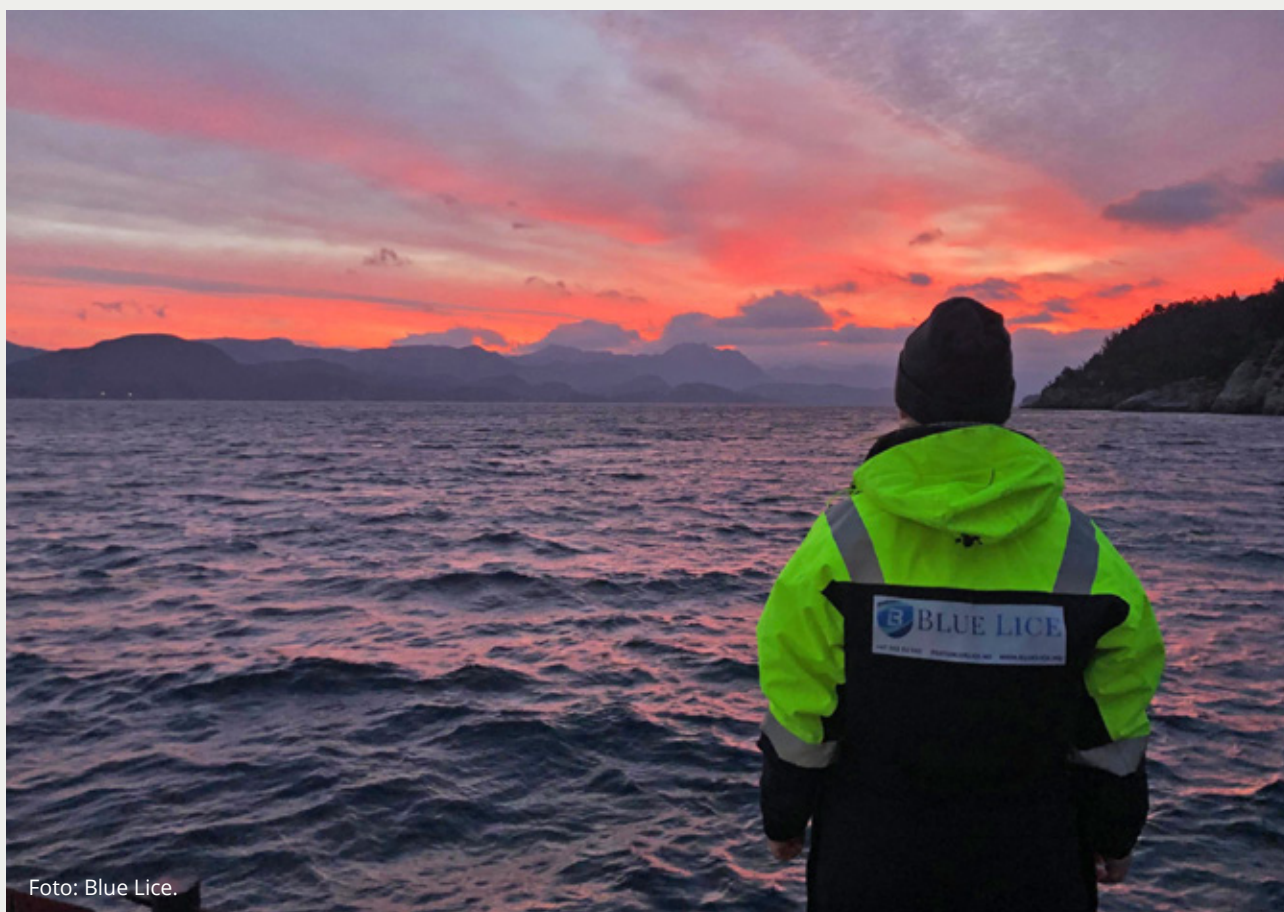

Foto: Blue Lice.

Karoline Sjødal Olsen, Blue Lice AS

Karoline Sjødal Olsen har utviklet et fellesystem som tar lakselus på et tidlig stadium. Gjennom forskning har det blitt identifisert hvilke faktorer som får lusen til å angripe. Blue Lice har kombinert, forsterket og implementert løsningen i et eget design.

Sjødal Olsen hadde med sivilingeniørutdanning fra NTNU i 2012 sett for seg en karriere innen olje og gass eller shipping, men da oljesmellen kom ble det vanskelig å få sommerjobb og hun begynte å se på muligheten i oppdrettsbransjen. Etter å ha søkt på flere jobber kom hun inn på akseleratorprogrammet X2 Lab om oppdrettsnæringen og gjennomførte masteroppgave om oppdrett av tare.

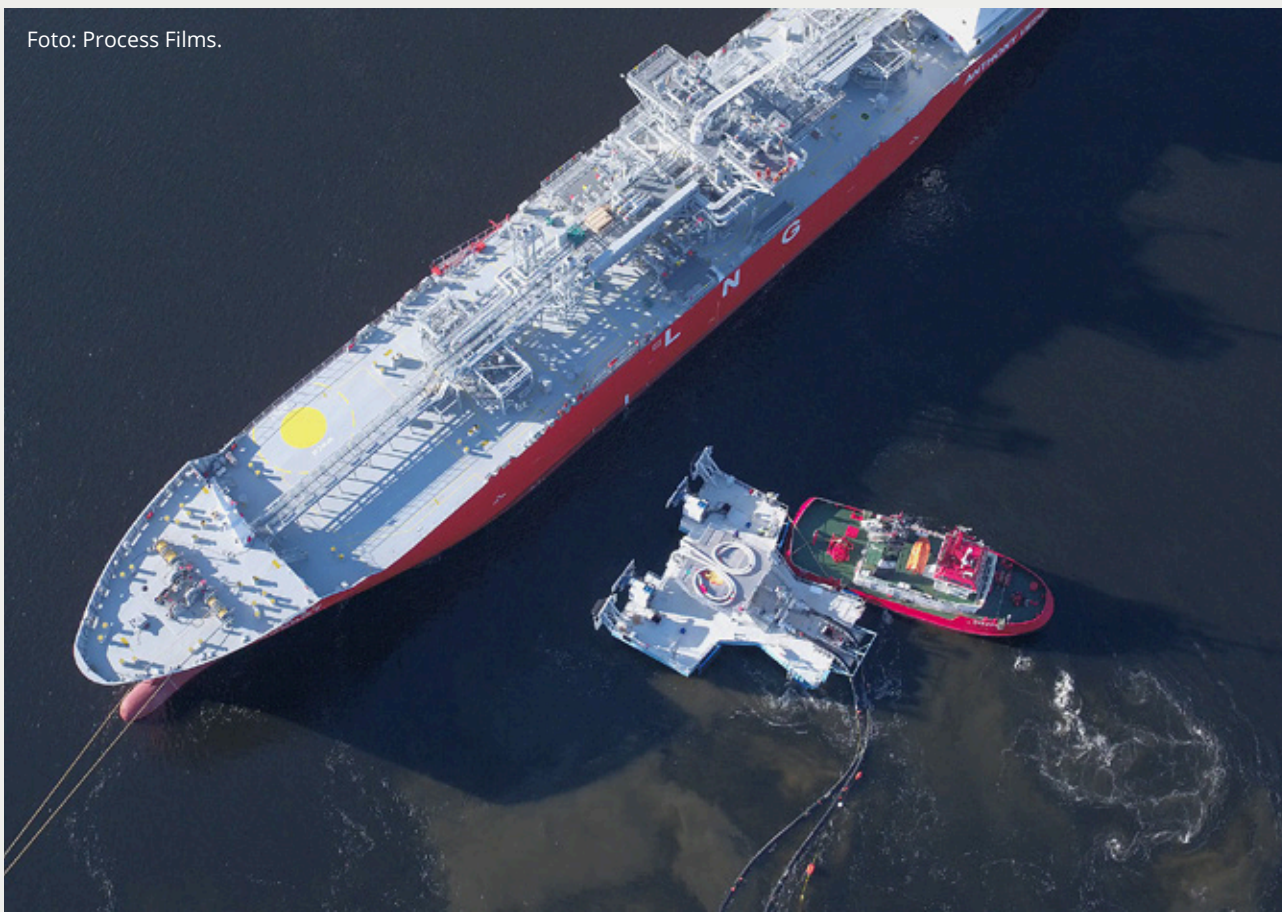
Foto: Simon Migaj, unsplash.com.

Foto: Blue Lice.

Foto: Process Films.

Miriam Wennberg, Connect LNG

Connect LNG har utviklet en flytende kailøsning for laste- og losseteknologi som muliggjør overføring av flytende naturgass (LNG) mellom skip og terminaler. Teknologien er et billigere alternativ til kai og reduserer investeringskostnadene med opptil 80 prosent. I tillegg installeres kaianlegget på en sjettedel av tiden sammenliknet med eksisterende overføringsløsninger. Connect LNG har sitt utspring fra fem studenter ved NTNU, som Miriam Wennberg har vært med på å starte.

Foto: Process Films.

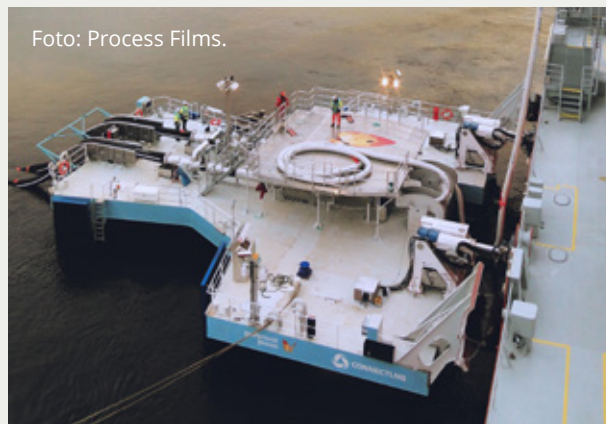

Foto: Process Films.

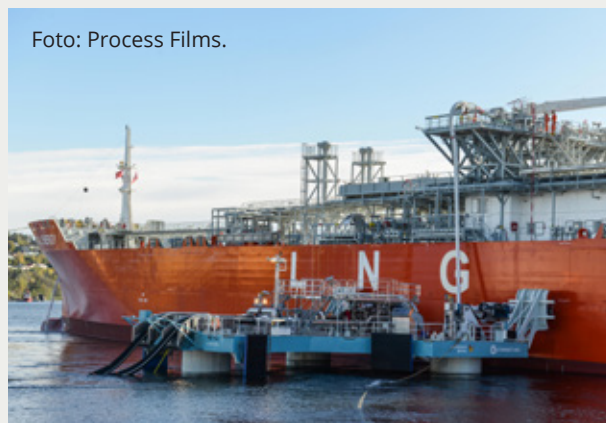

Foto: Hadean Ventures.

Ingrid Teigland Akay, Hadean Ventures

Hadean Ventures er et investorselskap rettet mot investeringer i life science og oppstartsselskaper innenfor helseteknologi, med hovedvekt på Norden. Utgangspunktet for selskapet er at det er en overvekt av lovende bedrifter som trenger hjelp og kapital til å vokse globalt. Det er mange spennende selskaper i Norden, men få aktører som investerer. Det norske oppstartsmiljøet innenfor life science, helseteknologi, farmasi og digital helse er i sterk utvikling med nye inkubatorer, klynger, såkornfond og andre støttespillere. Fondsgründere som har jobbet globalt i mange år fokuserer nå på Norden. Teigland har bakgrunn som lege, som er nyttig for å vurdere investeringspotensialet i en kompleks helsesektor.

Foto: Acuris.

Foto: "Ungt Entreprenørskap".

Lene Stenseth, AgriMare Bio AS

AgriMare Bio ble startet som studentbedrift av tre kvinnelige studenter som studerte biomarin innovasjon ved NTNU Ålesund. AgriMare Bio driver med oppdrett av børstemark, basert på utnyttelse av høyverdig slam fra akvakultursektoren. Børstemarken, i form av marint protein og fett, skal benyttes i fôr til den globale oppdrettsnæringen. Produksjon av børstemark bidrar til å løse verdens økte behov for protein, gjennom full utnyttelse og resirkulering av tilgjengelige og verdifulle ressurser, i form av slam fra akvakultur, som i dag blir sett på som en miljøutfordring. Forretningskonseptet er basert på en løsning med trippel bunnlinje; miljøløsning, matproduksjon og bærekraft. AgriMare Bio ble kåret som Norges Beste Studentbedrift i 2017, og fikk sølvplass i Europamesterskapet for studentbedrifter.

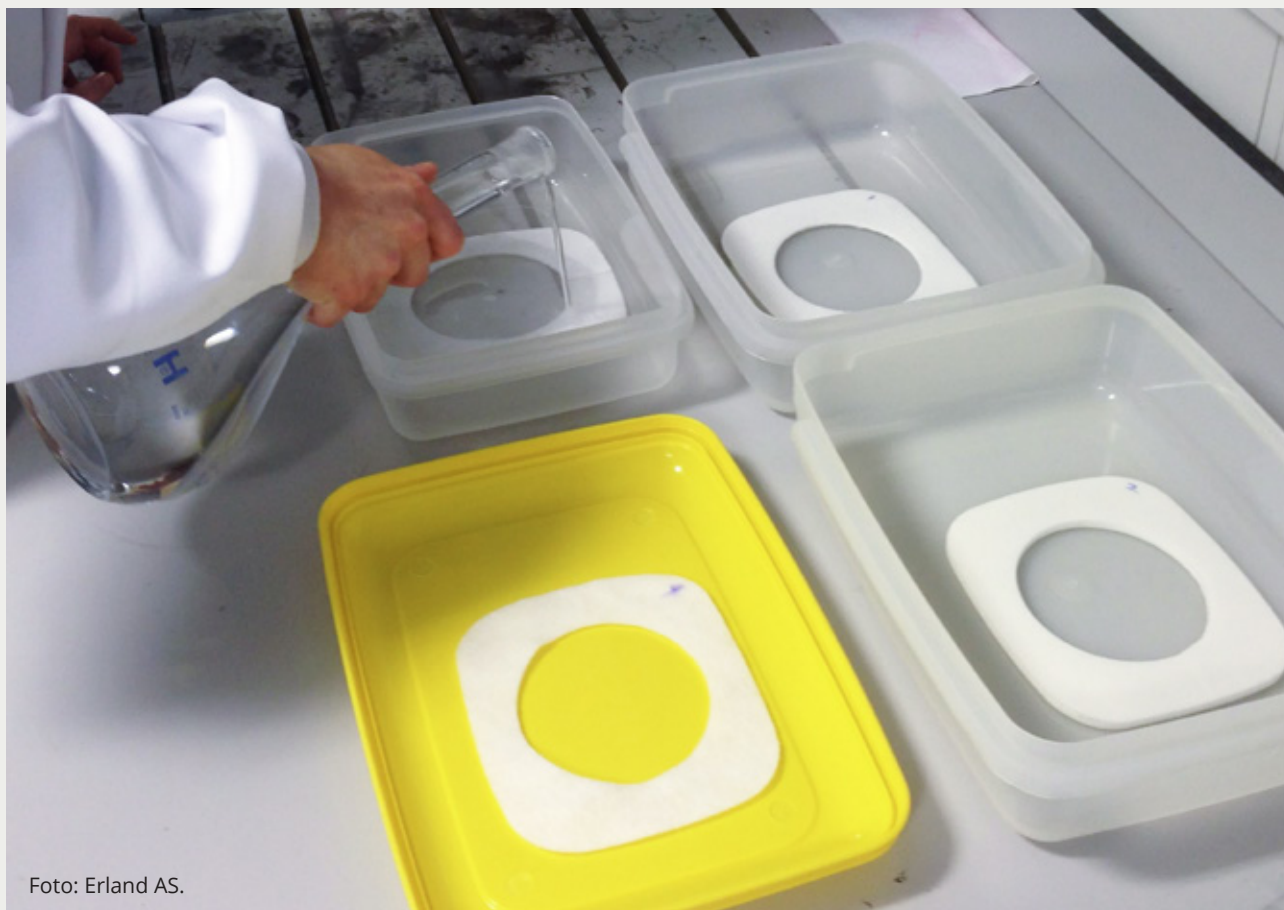

Foto: Erland AS.

Jofrid Erland, Erland AS

Jofrid Erland fikk ideen til Erland AS etter at et familiemedlem fikk tykktarmskreft og ble stomioperert (utlagt tarm). Lekkasje fra stomiposen førte til store utfordringer. Dårlig nattesøvn og frykt for lekkasjer resulterte i sosial isolasjon både privat og i jobb. Letingen etter produkter som kunne absorbere og forhindre problemer med lekkasje var nytteløst. Med sin bakgrunn som hjelpepleier og sin nye situasjon som pårørende, var ønsket til Erland å utvikle et produkt som ville bidra til at stomiopererte skulle ha samme muligheter til å delta i samfunnet som funksjonsfriske. Hun etablerte selskapet Erland AS og gikk i gang med utviklingen av en absorbent for å forhindre problemer med lekkasje fra stomiposen.

Sammen med mange gode partnere har Erland utviklet et høyt absorberende produkt som har fått svært gode tilbakemeldinger. Tilbakemeldingene fra testgruppene viser at produktet ivaretar brukerverdier som trygghet, frihet og økt livskvalitet i hverdagen.

Foto: Erland AS.

Veien fram til endelig produkt har vært lang med mange laborietester og utprøvinger på testgrupper. Produktet er innvilget patent både i Norge, Europa, Canada og USA. Et tilsvarende produkt finnes ikke på markedet i dag. Industriedesign-selskapet SLIP AS har vært med i utviklingen av produktet. Den siste i rekken av brukerevalueringer ble foretatt i regi av SINTEF. Gründerens ønske er at produktet kan bli tilgjengelig for brukerne på blå resept.

Utgitt av:
Nærings- og fiskeridepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: W-0031 B
Foto forside: Seram Coatings Nuria Espallargas – vinner av Female Entrepreneur 2017
Alle bilder av Female Entrepreneur er fra Nordic School of Photography:
Vilde Støkket Bråthen, Martine Eren Jacobsen, Susanne Pettersen, Monica Svendsen
Design og ombrekking: Konsis Grafisk AS
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
09/2019 – opplag 100